

IPARI JOGVÉDELLEM

SZERKESZTI: DR. LÁNCZI JENŐ

TÁRSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARCEL

Budapest, 1911 október hó 18.

(L.) Marx János, az államvasutak elnökgazgatója a múlt évben tartott székfoglaló beszédében többek között a következőket mondotta:

„E helyütt kijelentem, tisztelt uraim, hogy én a személyzet szociális, saját erkölcsi és anyagi javítására irányuló mozgalmát a legéberebb figyelemmel kísérem és amennyiben az fegyelmezett formában nyilvánul meg, a legteljesebb jóakarattal és jóindulattal viseltetem irányában.”

Alább közöljük bő kivonatban azt a rendeletet, amely az elnökgazgató úr javaslata alapján most jelent meg és amely az államvasúti munkások szakszervezetének hivatalos lapja szerint is a munkásoknak részben jelentékeny új kedvezményeket, részben a régi kedvezmények jelentékeny felemelését hozza.

Marx János elnökgazgató új rendeletével nagy-szabású székfoglalójának ismét egyik részletét váltotta be. Es azok, akik eddigi működését figyelemmel kísérték, meg vannak győződve, hogy az elnökgazgató úr által kifejtett program – mely minden részletében reálisan van végiggondolva – egész terjedelmében beváltásra is fog kerülni, ha azzal a körültekintő politikával is, amely az elnökgazgató úr eddigi lépéseit jellemzik.

Kár lenne ennek a nagy szociális érzékre valló rendeletnek a megjelenése alkalmából arról vitatkozni, mennyi szerepe van ebben a munkások szervezkedésének. Bismarck, aki a szociálpolitikai intézmények egész sorozatát teremtette meg, egyik hívének azon bókjaira, hogy ezeket a szociális intézményeket a munkások szervezkedés nélkül is elnyerhették volna, mosolyogva felelte: No, ez nem egészen bizonyos.

De az egészen bizonyos, hogy egy Bismarcknak kellett jönnie, aki felismerte a fejlődés sodrát és aki bár akkor ejtette ki a munkás számára: a jó bér, jó lakás, emberséges bánásmód jelszavait, amikor a lassale-i kispolgári szocializmus már komoly erő számba jött, de ki merte ejteni.

Az igazság az, hogy a szociális haladás iránt érzékkel nem bíró, a fejlődés iránya iránt vak, nem munkásbarát és az államvasút érdekét szívében nem viselő vezető alatt az alant ismertetett rendelet talán egyáltalán nem, talán olyan időben jelent volna meg, amikor már alig lehetett volna pótolni a mulasztás által okozott károkat.

Be a rendeletnek nagy közgazdasági jelentősége is van, amely nemcsak a rendelettel foglalkozó sajtó, hanem – ami különben érthető is – maguk a vasúti munkások részéről sem lett értékelve. A vasutas munkások helyzetének javulása kétségkívül hatással lesz a nem vasúti, főleg az ipari munkások bérének javulására is. Társadalomgazdasági törvény ugyanis az, hogy az egyik termelési ágban bekövetkezett bérváltozás hatással van a többi termelési ágak bérére is.

Elméleti okoskodások és statisztikai adatok oszlopai igazolják, hogy ugyanazon társadalmi szervezet termelési ágai kölcsönhatással vannak egymásra és hogy ugyanazon közgazdasági élet – miután a munkás standardja átlagban ugyanaz – szemetszűrő ellentéteket ugyanazon nivójú, testi és szellemi foka munka értékelése körül nem tűr.

A nagyjelentőségű rendelet rövid tartalma különben a következő: Az első rész felemeli a munkások – ideértve a családos női munkásokat is – természetbeni illetményeit. Így a munkásnak eddig kijáró hat köbméter tüzelőfa tíz köbméterre, köszénilletménye az eddigi tizenhét métermázsáról huszonegy métermázsára és az eddigi kőolajilletménye húsz kilogrammról hatvan kilogrammra emeltetik. (A világítóanyagban bekövetkezett ez az emelkedés jelzi talán leginkább, mekkora emelkedés van a munkás standardjében. Mert nemcsak a szappan, hanem a világítóanyag is a kultúra fokmérője.)

A rendelet második része a napibéresek és munkások szabadságidejét emeli fel eddigi nyolc napról tíz napra.

A rendelet harmadik része, mely a munkások régi sérelmeit szünteti meg, megengedi, hogy munkások, feleségeik és a keresetnélküli gyermekek az államvasút és az államvasút által kezelt magán és helyi érdekű vasutakon személyzeti (önköltségi) jegy váltása mellett utazhassanak. Nem számítva az utóbbi kedvezményt, az illetmények felemelése becslésünk szerint készpénzben körülbelül 130 koronát jelent fejeként.

*

Ugyanakkor, amikor az államok – amint egy régi, ma már elég szerény kifejezés mondja – állig fegyverkeznek, amikor egy-egy találmány csak akkor jelent milliókat, ha hadászati célra is alkalmas, ugyanakkor a nemzetközi érintkezés is mind élénkebb és élénkebb lesz és valósággal a nemzetközi kongresszusok korát éljük. Paradoxonnak tetszik, pedig úgy van, hogy a militarizmus és nemzetközi békés gazdasági és szellemi érintkezés egy gyökérből hajtottak ki: a modern kapitalizmusból. A modern kapitalizmus az, amely többé nem talál elegendő fogyasztót otthon, hanem világpiacon keres. A világpiacon szerzett vagy szerzendő pozíciójának fedezésére kell a nagy hadsereg és a nagy tengeri erő. Viszont a piackeresés létesíti a nemzetek békés érintkezését, a gazdasági és szellemi kicserélési folyamatokat és az ezek nyomán fakadó szükséglet a nemzetközi kongresszusokat.

Am téves volna azt hinni, mintha mindég csak békés gazdasági szükségletek, a nemzetközi piac szükségletei, a különböző államok iparosai vagy kereskedői közötti üzleti összeköttetés hozza létre a nemzetközi szervezkedést és nemzetközi kongresszusokat. Az ok gyakran politikai. Egy-egy társadalmi osztály most már a szomszédos államok ugyanazon osztályának szövetségét keresi. A társadalmi osztályok már nem csak államokként állanak szemben egymással, hanem nemzet-

közileg szervezve is. – (Hogy a nemzetközi politikai szervezkedés gyökere is gazdasági, hadd maradjon most figyelmen kívül.)

A múlt hó végén folyt le Münchenben a harmadik nemzetközi középosztály-kongresszus, amelyről már röviden beszámoltunk olvasóinknak. A kongresszust az 1903-ban Stuttgartban alakult nemzetközi egyesület tartotta, amelynek teljes címe: „*A középosztály viszonyainak tanulmányozására szolgáló nemzetközi szövetség.*” A szövetség már előre kizárta a felekezeti és politikai kérdések tárgyalását és abból a célból alakult, hogy egy központi titkárságban mindazt az anyagot egybegyűjtse, amely a középosztályra és annak gazdasági helyzetére vonatkozik. Az állandó titkárság székhelye Brüsszelben van.

A kongresszus legkiemelkedőbb két előadása: dr. *Lamprecht* belga miniszteri osztályfőnökéé és dr. *Ruhland-é*, a híres agrárius tudósé, a minden ízében reakcionárius egyetemi tanáré volt.

Dr. *Lamprecht*: az *áruházaknak és fogyasztási szövetkezeteknek a középosztályra való hatását* fejtegette. Szerinte úgy az áruházakban, mint a fogyasztási szövetkezetekben előálló nagy koncentráció káros a középosztályra és fel kell úgy a nagykereskedelemmel, mint a nagybirtokkal venni a küzdelmet. A küzdelem tényezői: a detaillisták tömörítése és – nem nehéz kitalálni: az összes mai osztályok és politikai pártok reménye – az állam.

A félolvasás ellen a német áruházak trustjének a vezértitkára emelt szót és különösen kikelt az ellen, hogy az állam a részvénytársaságok és szövetkezetek előtt egyes kereseti ágakat elzárjon a kisipar érdekében. Ez a bátor felszólalás olyan heves jeleneteket provokált, mely sejtette, milyen szorongatott helyzetben van ma a kisipar a nagytőkével szemben.

A kongresszus legérdekesebb előadása dr. *Ruhland*, freiburgi egyetemi tanáré volt. Előadása olyan tipikusan jellemző a reakciós gondolkodásra, hogy – a különben érdekes, itt-ott bizarr előadást kár volna részletesen nem ismertetni.

Abból az általánosan megállapítható közgazdasági tényből indul ki, hogy az egész világ gabonatermésének kimutatása általában 10%-ot a tényleges termésen alul vagy felül téved. Még nagyobb ez a tévedés, ha az előzetes hivatalos kimutatásoknak, az u. n. vásári véleményeknek (Marktmeinung) a tényleges hozadéktól való eltérését tekintjük. De még sokkal nagyobb lesz az eltérés, ha meggondoljuk, hogy a keleten például milyen felületes a gabonatermés statisztikája. Oroszországban például az eladó-termelő a vevőre bízva a gabonamennyiség megállapítását; önmaga nem értvén a méréshez, egyszerűen odafordul a vevőhöz: Atyuskám, mondd meg mennyi? Még furcsább a helyzet Indiában, ahol meg épen bűvészekkel állapítatják meg még lábán a termés nagyságát. Így aztán 15-50% között variál állandóan az eltérés a világpiacra hajított gabonamennyiség és annak mennyiségbecslése között, így aztán nem is kell a papirosbuza közbenjötté, hogy az árak mesterségesem emelkedjenek vagy essenek. De nem is csoda az sem, ha az ilyen előzmények után például Oroszországban a miniszter mindig az azévi állami kölcsönszükséglet szerint irányítja a termés-jelentéseket. Vagyis konzekvenciául megállapítja, hogy az általános hiedelemtől eltérően, nem a kínálat és kereslet egymáshoz való viszonya szabja meg az árakat. A vásári hírek világösszessége állapítja meg a Marktmeinungot, amely az árakat irányítja. Már pedig a Marktmeinung hangulatoktól függ, a hangulatok pedig a sajtószabadság nyomása alatt állanak, vagyis

a megvásárolt sajtó az oka a drágulásnak. Hogy mire képes a sajtó, példát hoz: 1888 októberében a berlini börzén a búza 120 márkán állott, erre egy nagy sajtókampány behatása alatt 1889 januárjában már, tehát anélkül, hogy újabb termési hírek közrejátszottak volna, 260 márka volt. Ezzel szemben az államnak étikai kötelessége – ezt a paradoxont sikerült a tudós professzornak megteremtenie – a hivatalos jelentéseket meghamisítani, ahogy ezt hivatalos bevallása szerint 1898-ban Corner a amerikai jelentésekkel tette. És még egy kötelessége van az államnak: rezervákat kell gabonából gyűjtenie, hogy ezzel is befolyásolhassa a gabonapiacot, bár az előadó szerint is, a tényleges gabonamennyiség absolute nincs kihatással az árakra. Ugyanígy konstatálja az előadó, hogy a húsárak drágulásának sem tárgyi, hanem csakis pszichikai okai vannak. Ennek következményeképpen a vámhatárok megnyitása a kormányok részéről tévedés, mert hiszen az árak függetlenek az állománytól. A tarifaenyhítés pedig az előző okon kívül már csak azért is ephemer értékű, mert – amint igen naivul kijelenti az előadó – ez a hír nem kerül olyan gyorsan vagy egyáltalán a vásárra, hogy az árak képződését befolyásolhatná. Ezután a magasabb philosophiai régiókba kalandozott át a professor. Az ár nem egyéb, mint fictió, már pedig a fictió meghatározásában benne hordja a költés és hamisítás lényegét. A piac szabadságát le kell törni, mert abból nem származott egyéb, mint a piacnak teljes dezorganizációja és anarchiája. Minden egyes ember tagja az összorganizmusnak, abba bele kell illeszkednie, így azoknak az embereknek is, akik a piacot irányítják. Ezért a következő három pontot terjeszti a kongresszus elé: 1. csupán a társadalom reorganizációja által, a földbirtokok nemzeti szindikátusai által – de magántulajdon fõntartásával – fogja az állam az élelmiszerek árait rendezhetni. 2. Ezáltal az egoistikus gazdasági világfelfogást idealisztikus altruizmus fogja felcserélni. 3. Ezen reform megvalósításának főfeltétele – és itt robbant fel a bomba – a sajtó, a tudomány és a művészet szabadságának, valamint a nemzeti etikának Fichte alapján való reformálása, megrendszabályozása.

Jelentőségében nem kisebb a középosztály kongresszusánál a *német szociálpolitikai kongresszus* sem, mely e hó 8-án kezdődött Nürnbergben és amelyről szociálpolitikai rovatunkban számolunk be olvasóinknak.

A lakásínség hathatós gyógyszere.

(B–n R–t.) *A lakásínség hathatós gyógyszeréül* erős agitáció indult meg New-Yorkban a városi adó reformja érdekében. Ennek a mozgalomnak jelentőségét növeli, hogy Amerikában a városi adó sokszorosán fölmúlja az állami és szövetségi adókat. Az adó alapja ez idő szerint ingatlan és ingó vagyon teljes értéke. Természetesen az ingatlanra kivetett adó a sokkal nagyobb jelentőségű. A javasolt reform a következő. Az ingatlan adó kivetésénél ezentúl kétféle kulcs állapítandó meg: a telek teljes értékében szolgálna adóalappul, a befektetés ellenben csak 50% erejéig.

E reform megokolása az, hogy egy oly adó, mely a földet jobban sújtaná, mint az épületet, megnehezítené a földnek spekuláció céljából való kivonását a használatból, ellenben megkönnyítené az építkezést, Természetesen e célt még jobban előmozdítaná az, ha a befektetést egyáltalában nem adóztatnák meg; ha-

nem csakis a földet és e reform barátainak ez is a végcélja, – azonban átmenetileg beérné azzal, ha egyelőre még 50%-ig az épület is adó alá esnék. A példa, melyet most New-York követni igyekeznek, több nyugat-canadai városból, első sorban Vancouverből ered. E város először a befektetések 25 százalékát mentette föl az adó alól. Az építkezés annyira föllendült, hogy a legközelebbi alkalommal e kedvezményt 50, majd 75 és végül 100 százalékra emelték, úgy hogy ma Vancouver-ban az ingatlanadó kizárólag a földértékre nehezedik, ellenben a befektetések, az épületek teljesen adómentesek. E város példája futótűzként terjedt Nyugat-Canadában, sőt mint látjuk, átsapott az Egyesült Államokba is.

És első pillantásra könnyű belátni a gyors terjedés okát. A városi lakost a mindenféle drágaság közül talán semmi sem sújtja érzékenyebben a lakásdrágaságnál. E baj ellen a fönti reform az egyetlen lehető segítség, a többi mind csak pillanatnyi segítség. Képzeljük el egy pillanatra, hogy Budapesten vagy a vidéki városokban, ahol a lakásinség legalább is akkora, mint a fővárosban, egy adóreform folytán a föld terhei növekednének, az épületei ellenben csökkennének. Első következménye ennek az lenne, hogy senki telkét spekuláció céljából nem hevertethetné kihasználatlanul, hanem kénytelen volna beépíttetni vagy eladni valakinek, aki beépíttetné. Ime, itt van például a Károlyiak belvárosi telke. E telket tíz év előtt a fővárosnak 400.000 frtert ajánlották föl megvételre, ma azonban nem kevesebb, mint 10 millió koronát kérnek érte. Kérdés, lehető volna-e ez, ha e telekért annak tulajdonosa nem csak névleges adót fizetett volna tíz éven keresztül? Ily névleges adó mellett természetesen üzletileg a leghelyesebb volt nem építtetni, hanem várni. Kérdés továbbá, mi-ből keletkezett ez a 10 millió korona érték? A tulajdonos munkájából bizonyára nem, mert hisz ennek a kisujját sem kellett érte megmozdítania, sőt tőkét sem kellett kockáztatnia. Ezt az értéket kizárólag az egész lakosság számának és termelőképességének növekedése állította elő. tehát csak méltányos, hogy ez az értéknövekvés azé legyen, aki teremtette. Az oly adórendszer, melynek elve az, hogy minél többet dolgozik valaki, minél jobban használja ki valaki földjét, annál jobban bírságolják meg, ellenben minél tétlenebb valaki, minél kevésbé használja ki földjét, annál inkább kímélik, nyilván elbátortalanítólag hat a termelésre, a vállalkozásra. Ez az adórendszer mindennél inkább járul hozzá a lakásinség és munkanélküliség föntartásához, eltörlése pedig fölszabadítaná a földet és általa a munkát. Bármily kis mértékben is alkalmazva, lényeges hatása volna. Egy csekély – pl. 2%-os – üres telekadó többet tenne, mint 100 városi bérház. Azonban éhez természetesen más összetételű állami és törvényhatósági képviselőtestületek kellenének, nem pedig olyanok, ahol a telekspekulánsok érdekei a döntők.

A zsidók Amerikában.

Írta: *Werner Sombart* egyetemi tanár (Berlin).

Első pillanatra az a látszat, hogy éppen az északamerikai gazdasági élet teljesen a zsidók befolyása nélkül fejlődött volna ki. És gyakran hallottam ezt az ellenvetést álláspontommal szemben, mely a modern kapitalizmust lényegében a zsidó szellem kisugárzásának tekinti. A yankee-k maguk is roppant büszkék, hogy a zsidók segítségével nélkül nőtték nagyra.

Egy amerikai író, gondolom Mark Twain, fejtegette egyszer körülmenyesen, miért nem játszanak náluk a zsidók szerepet: mert a yankee, mondta, éppen olyan agyafúrt, mint a zsidó, ha ugyan nem agyafúrta. Tényleg, az Egyesült Államok nagy spekulánsai, a trustmágnások között nem sok zsidó névvel találkozhatunk. Ezt meg kell engedni. Mégis fentartom állításomat, hogy az Egyesült Államok, sőt talán egy állam sem jobban, zsidó szellemmel van telítve. Mikor néhány évvel ezelőtt a zsidók az Egyesült Államokba való bevándorlásuknak 250 éves fordulóját nagy ünneppel rendező bizottsághoz, Roosevelt elnök levelet írt az ünnepet rendező bizottsághoz, melyben azt írta: „a zsidók segítették felépíteni ezt az országot” (the Jews participated in the upbuilding of this country).

Miben áll a zsidók nagy jelentősége az Egyesült-Államokra nézve? Elsősorban abban, hogy számszerű részvételük az amerikai üzleti életben sem olyan kicsiny, mint első pillanatra gondolná az ember. Mert aközött a fél tucat milliárdos név között, akiknek nevei viselőik (még inkább viselőnők) hangos lármája folytán folyton visszhangzik, nincsen zsidó, azért még az amerikai kapitalizmus nem szegény zsidó elemekben.

Elsősorban meg kell jegyezni, hogy az egészen nagy trustök között is akad egynéhány, amelyeknek vezetése zsidó kezekben van. Így az öntöde-trustot, amely 1904-ben 201 millió dollár tőkét képviselt, zsidó emberek alapították (a Guggenheimok). Ugyancsak a dohány-trustnál (500 millió dollár), az Asphalt-trustnál, a távíró-trustnál a vezető állásban zsidók vannak. A nagy bankcégek tekintélyes része is zsidó kezekben van, és ezek az amerikai gazdaság nagy részét befolyásolják. Így például a „Harriman-System”, melynek célja volt az összes amerikai vasútvonalakat egy kézben egyesíteni, jórészen egy newyorki bankház, a Kuhn, Loeb & Cie bankház segítségével jött létre. Egészen szélesen terpszkednek a zsidók nyugaton; Kalifornia jórészen az ő alapításuk. Ezen állam megalapításakor a zsidók bírói, képviselői, kormányzói, polgármesteri állásokat töltöttek be, és nem utolsó fokon az üzlet is az ő kezeik között volt. És még ma is a kaliforniai banküzlet és az ipari vállalkozás túlnyomó része zsidó kezekben van. Így a „The London, Paris and American Bank” (Sigm. Greenebaum); az Angol-Kaliforniai Bank (Phil. N. Lilienthal); az Union Trust Company stb. stb.

Hogy a bevándorlás folytán az utolsó évtizedben a zsidók számszerű jelentősége is hatalmas mértéket öltött, nem lehet kétséges. Ne felejtjük, hogy csak magában New-Yorkban ezidő szerint több, mint egy millió zsidó él, és a bevándorolt zsidók túlnyomó része a tőkés-karriert még meg sem kezdte. Ha a bevándorlás még 50 vagy 100 esztendeig olyan arányokban fog tartani, mint az utolsó évtizedekben, akkor az én képzelőerőm szerint az Egyesült-Államokban csak szláv, néger és zsidó lesz, és ezek között természetesen a zsidóké lesz a gazdasági hegemonia.

De hagyjuk ezt. Beszéljünk csak a múltól és a jelenről. Hogy mennyiségileg – ha nem is olyan csekély, mint általában az emberek hiszik – de mégsem jut a zsidóknak az Egyesült Államokban valami kiemelkedő szerep, megengedjük. Inkább azt mondhatjuk: szerepük nem mennyiségileg, hanem minőségileg kiváló.

Ez okból szeretném még egyszer hangsúlyozni, hogy a zsidók számos gazdasági ágat hosszú ideig

monopolizáltak, vagy legalább is vezették azt. Itt első sorban a gabonakereskedelemre gondolok, különösen nyugaton, a dohány-, a gyapjúkereskedelemre. Első pillanatra szembeötlő, hogy mindhárom az amerikai gazdasági élet főereit képezi és el kell ismerni, hogy akiknek kezében a három leghatalmasabb kereskedelmi ág összefut, azok jelentős befolyást fognak gyakorolni a gazdasági élet egészére.

Azt lehet mondani, hogy az egész amerikai gazdasági élet, mint valami szövet, át és át van szöve zsidó szálakkal, és hogy ez a minta első pillantásra szembeötlő.

Mert első perctől fogva, hogy a kapitalista szellem az Óceán partján, az erdőkben és az ültetvényeken ébredezni kezdett, ott voltak az új világrészben. Elvándorlásuk évétől az 1655. év van megjelölve. Amikor egy hajó, telve zsidóval, Braziliából kiindulva Hudzonnál kikötött és az ottani, a holland nyugot-indiai társaság által alapított gyarmaton letelepedésre engedélyt nyert, és pedig nemcsak mint kérő, hanem mint egy olyan néptörzs tagjai, amely néptörzs ennek a gyarmatnak a megalapításában résztvett, és amelynek befolyása előtt a gyarmat kormányzója is meghajolt. Amikor a hajó a zsidó bevándorlókkal kikötött, a kormány élén New-Amsterdamban Stuyvesant állott és Stuyvesant nem volt nagy barátja a zsidóknak és kedve lett volna betenni az ajtót az orruk előtt.

De pecsétes levél jött a társaság igazgatójától, hogy a zsidókat be kell engedni és a letelepülésre és a kereskedelemre nekik engedély adandó. New-Amsterdamból nemsokára Long Island Albany, Rhode Island és Philadelphiába mentek.

És itt kezdődik élénk működésük, amely lehetővé tette, hogy az új gyarmatok gazdaságilag fennmaradhatnak. Hogy az Egyesült-Államok ma fennáll, annak az oka – ma már ezt jól tudjuk – az, hogy Északamerika angol gyarmatai egy csomó szerencsés körülmény találkozása folytán olyan hatalmi állásba jutottak, amely lehetővé tette, hogy önállóságukat kivívják. És éppen a gyarmatok ezen kifejlődését tették a zsidók lehetővé.

Most nem arra gondolok, hogy néhány nagy zsidóház nyújtotta a háború folytatásához szükséges pénzt és ők voltak a háborúban a hadsereg szállítói, ezt most figyelmen kívül hagyom, mert nemcsak Észak-amerikára, hanem az összes modern államokra is jellemző. Ezúttal egy olyan tényről van szó, amely egyedül csak amerikai jelenség. Arra az egyszerű tényre gondolok, hogy a XVII. és XVIII. században a zsidók kezében levő kereskedelem volt az a forrás, amelyből az amerikai gyarmatok gazdasága merített. Mert csak azok a kereskedelmi összeköttetések, melyeket a zsidók lártottak fenn, tették lehetővé, hogy az anyaországban állandóan gazdasági összeköttetésben maradjanak és saját gazdasági felvirágzásukhoz jussanak. Világosabban szólva: azáltal, hogy Anglia kényszerítette gyarmatait, hogy az összes ipartermékeket az anyaországból szerezzék be, a gyarmatok kereskedelmi mérlege (állandóan passzív volt. Ennek folytán a gyarmatok gazdasági értelemben élveztek volna, ha egy nemes lércfolyam nem táplálja a gazdasági élet ereit. Ez az ércfolyam azonban a zsidó-kereskedelem útján folyt a dél- és középamerikai országokból Északamerika angol gyarmataiba. Hála azon összeköttetéseknek, amelyet az Északamerikába vándorolt zsidók a nyugatindiai szigetekkel és Braziliával tartottak fenn, élénk kereskedelmi forgalom fejlődött ki ezen területekkel, amelyekkel való összeköttetés az északamerikai gyar-

matokra nézve aktív volt és ezáltal ezen gyarmatokba az említett szomszéd gyarmatokból a nemes fém szakadatlanul beözönlött. Ilyen értelemben joggal lehet állítani, hogy az Egyesült-Államok a zsidóknak köszönhetik, hogy egyáltalában fennállanak és ennek a zsidó befolyásnak tulajdonítható, hogy az Egyesült-Államok olyan, amilyen, vagyis igazi „amerikai”. Mert az, amit mi „amerikanizmusának” nevezünk, nagy részében nem is más, mint kikristályosodott zsidószellem.

Mi annak az oka, hogy az amerikai kultúra olyan erősen át van zsidószellemmel itatva?

En azt hiszem, ennek az az oka, hogy a gyarmatok első lakói között hatalmas szerep jutott a zsidó népelemnek. Én azt hiszem, Északamerika legtöbb telepe a következő módon keletkezett: Egy csapat férfi és nő – mondjuk 20 család – letelepedett valamely rengetegben, hogy itt új életet kezdjen. Ebből a 20 családból 19 ekével és kaszával volt felszerelve és tervbe vették, hogy erdőt irtanak, a sivatag törzseit felégetik és megélhetésük végett a földet fogják művelni. A 20-ik család azonban boltot nyitott, hogy a többieket a kereskedelem útján, esetleg a vándorke- reskedelem útján a szükséges cikkekkel ellássa. Ez a huszadik család aztán nemsokára azzal is foglalkozott, hogy megvásárolja a többiektől a földművelés útján előállított termékeket. Ennek volt a legtöbb készpénze, és ha kellett, a többieken kölcsön útján is tudott segíteni. Az északamerikai paraszt tehát ezen huszadik család útján jutott, a pénz és hitel révén, a régi világgal érintkezésbe. Az egész termelési viszony így már kezdetben itt modern bázison épült föl; (t. i. pénzgazdaságon, nem cseregazdaságon). A városi szellem bevonult legmesszebb fekvő faluba is. El lehet mondani, hogy az amerikai gazdasági élet a település első napjától kezdve kapitalista szellemmel volt átítatva. Mert a kereskedelmi életnek az említett első sejtjei nemsokára egy mindent átfogó szervezetté egyesültek és honnét származott az új világnak ez a kapitalista szelleme? A huszadik családtól, amely ott volt minden faluban.

Nem szükséges talán mondanom, hogy ez a huszadik család rendszerint zsidó volt, amely a telephez csatlakozott, vagy mindjárt a letelepülés után bevándorolt.

Meg vagyok győződve, hogy azok az írók, akik én utánam meg fogják írni az Egyesült-Államok gazdasági történetét, azt ebből a perspektívából fogják nézni.

Ugyanazt a gondolatot, amelyet én most kifejtettem, fejezte ki az az író is, aki a következőket írta: „the Jew has been the leading financier of thousand prosperous communities. He has been enterprising and aggressive”.

Allításunk helyességét az is igazolja, hogy a zsidók bevándorlása az Egyesült-Államok fennállása óta folyton nő. Pontos adatainak természetesen a múltira nézve statisztika hiányában nem lehetnek, de egy csomó körülményből joggal lehet állítani, hogy mindég sok zsidó vándorolt be Amerikába.

Hogy befolyásukat – nem számszerűen, de qualitative – megmérhessük, figyelembe kell venni, hogy az egyes gyarmatok lakossága kezdetben milyen ritka volt. Ha például figyelembe vesszük, hogy New-Amsterdamban a 17. század közepén nem volt 1000 lakos sem, akkor annak a néhány hajónak a jelentőségét, melyek zsidó bevándorlókat hoztak New-Amsterdamba, más mértékkel fogjuk megítélni, vagy akár annak a 12 családnak a befolyását is a gazdasági életbe, amelyek Savannahban – egy kis kereskedelmi

telepen – laktak 1733-ban, mikor a salzburgiak oda bevándoroltak.

Milyen vonzó az Egyesült-Államok a német (és lengyel) zsidóra nézve már kora időktől kezdve, eléggé ismeretes, és a bevándorlási jelentésekből kiviláglik. Ritkán találkozott egy is a 19. század második negyedében a Posenben lakó szegény zsidó családok között, amely ne küldte volna legalább egyik gyermekét – rendszerint a legélelmesebbet – túl az óceánra.

Úgy, hogy a nagy száma, (7243) azon zsidó katonáknak, akik a polgári háborúban szolgáltak, nem is lep meg bennünket, és azon zsidók számát, akik a 19. század közepén az Egyesült-Államokban laktak, bátran 200.000-re (ebből 30.000 New-Yorkban) lehet tenni.

A belga nép patikák.

Írta: Dr. Lörvy Ödön, a kecskeméti ker. munkásbiztosító-pénztár igazgatója.

Az 1907. XIX. t.-c. rendelkezései szerint az Országos Pénztár köteles tagjait gyógyszerekkel ingyen ellátni. Ingyen és természetben, ez a törvény és ennek megfelelően az Országos Pénztár alapszabályainak az intézkedése. Ebből a rendelkezésből logikusan az következnek, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztáraknak kötelességük lenne gyógyszertárakat felállítani. Ingyen és természetben így lennének tulajdonképpen közvetlenül kiszolgáltathatók a gyógyszerek.

Ugyancsak így lehetne *leggyorsabban* kiszolgáltatni a gyógyszereket. A központi orvosi rendelő mellett ott lehetne találni a gyógyszertárt. A pénztári tagokat vagy azok családtagjait sok munkaidővesztéstől lehetne megkímélni. A tagok előnyén kívül még nagyobb előnnyel járna magukra a pénztárakra, főleg *pénzügyi* szempontból. A gyógyszerkiadás a pénztári bevételek tekintélyes részét nyeli el. A magyar királyi állami munkásbiztosító hivatalnak az országos pénztár helyi szerveinek működéséről szóló jelentése szerint a gyógyszerkiadás a tagjárulék bevételek 16.9 %-át emésztette föl 1908-ban. Az Országos Pénztár 1909. évi jelentése 3,605.326 darab gyógyszervény kiadásáról számol be 2,903.922 korona 60 fillér értékben.

Hogy milyen eredményes lehet pénzügyi szempontból a pénztárakra nézve a házi gyógyszertár, azt főleg a belga népgyógytárak, különösen a brüsszeli Pharmacies populaires intézménye mutatja, amely a brüsszeli kölcsönös segélyező-pénztárakat a csődtől mentette meg.

Ezeket a népgyógyszertárakat a brüsszeli kölcsönös segélyező-pénztárak munkásküldöttei teremtették. Három egyszerű munkás állt a bölcsőjénél: A. Narcisse, E. Wynincx és I. B. Wets. 1885 óta pedig mind a mai napig Henri Borremans lakatosmunkás a Pharmacies populaires igazgatója.

Mindnyájan benne voltak abban a bizottságban, melyet a segélypénztárak szövetsége küldött ki, azzal a céllal, kutassa ki a módokat, amelyek segélyével olcsó gyógyszereket szolgáltatathatnának ki tagjaiknak a pénztárak az eddigi drága orvosságok helyett. A vélemények eltérők voltak. Nagyon sok terv látott napvilágot. Végre megállapodtak abban, hogy maguk nyitnak gyógyszertárt. 1881 február 23-án be is mutatták tervezetüket kiküldöiknek.

Az intézmény létrehozására a szövetkezeti forma látszott legalkalmasabbnak. A szövetkezeti fővény egyes nehézségeit, amely szerint egyesületek nem lehetnek kereskedelmi társaságok tagjai, könnyen megkerülték ak-

képen, hogy minden pénztár nevében egy-egy megbízott szerepelt, mint alapító. Egy részjegy árát 3 frankban állapították meg. A segélyező-pénztáraknak minden egyes tagja után be kellett fizetni ezt az összeget, – nem egyszerre, hanem csak részletekben. Az összes részjegyek értéke 12.000 frank lett volna. De nem várták be, míg ez az összeg befolyik, hanem már 5.915 frankkal megkezdték az üzemet. 1882 január 1-én megnyitottak egyszerre két gyógyszertárt.

Mindegyik gyógytár berendezésére 2500 frankot költöttek s 2500 frank értékben szereztek be gyógyszereket. Az intézmény gyorsan fejlődött, 1884-ben már négy gyógytár működött. Ma pedig már 15 gyógyszertár szolgálja ki a segélyező-pénztárak tagjait.

Már 1887-ben a gyógyszertárak szükségleteinek kielégítésére alapítottak egy központi áruraktárt. Nemsokára azután központi laboratóriumot létesítettek. Itt kerülnek vizsgálat alá az összes kiszolgáltató gyógyszerészeti cikkek.

1902 január 1-ig a tagok részére 4,869.008 frank értékű gyógyszert szolgáltatott ki s a tiszta nyereség 1,745.100 frankot tett ki.

De nézzük meg az eredményeket közelebbről. Mint láttuk, a részjegyek ára fejenként 3 frankban volt megállapítva, de a tagoknak csak másfél frankot kellett befizetni. Másfél frank befizetése után az üzemet már megkezdték. 5915 frankkal indultak a küzdelemben. Büszkén sorolja föl a népgyógyszertárak hivatalos jelentése, mely egyszermind ennek az intézménynek történetét ismerteti, hogy ebből a másfél frankból teremtették a következőket:

egy központi áruraktárt, melynek értéke több mint 30.000 frank;

a gyógyszertárt, több mint 50.000 frank értékben, ugyancsak gyógyszereket, több mint 75.000 frank értékben ;

ezenkívül majd két millió frank nyereséget.

Ezek a számok 1902-ből valók. 1911-ben a forgalom eléri az 1 millió frankot.

Érdekes megszámlálni néhány egymásra következő évben a befektetett tőke s a nyereség egymáshoz való viszonyát.

1882-ben 5196 frank nyereség esett 5915 frank tőkére.

1883-ban 8938 frank nyereség, az előbbi tőkére.

1899-ben 199.060 frank nyereség 14.372 frank tőkére.

1326 %-os haszonnal dolgozott a gyógyszertár ebben az esztendőben. A hasznót visszatérítik a tagoknak bevásárlásaik arányában. A gyógyszertárak nem árusítanak semmit sem olcsóbban, mint a többi gyógyszertárak, hanem a nyereség visszatérítésével biztosítják tagjaiknak az olcsóbb bevásárlást. Ha az évi nyereségvisszatérítést szemügyre vesszük, akkor konstatálhatjuk, hogy a népgyógyszertárak körül tömörült segélypénztárak 70%-al olcsóbban jutottak a gyógyszerekhez, mint ha idegen gyógyszertárakból lettek volna kénytelenek szükségleteiket beszerezni.

Kitűnő a gyógyszertárak adminisztrációja is. A brüsszeli Pharmacies populaires-szövetkezethez 108 segélyező-pénztár csatlakozott. A szövetkezet élén 21 igazgatósági tag áll. Az igazgatóság delegál 3 tagot a tulajdonképeni vezető-munkálatokra. A három tagú bizottság elnöke a szövetkezet elnöke. Ő az egész intézmény vezetője és irányítója, végzi az utalványozásokat.

A pénztárnak intézi a pénzügyeket. Teljesíti az összes kifizetéseket, főleg az alapokra.

A titkárt terheli a kereskedelmi ügyek lebonyolítása. Ő az administrateur gérent. Eszközli a bevásárl-

lásokat, megköti a szállítási szerződéseket. Ő veszi föl s irányítja az alkalmazottakat, adja ki a forgalom lebonyolítására szükséges rendeleteket. Beutalja a megérkezett árukat a központi áruraktárba s megvizsgálja a központi laboratóriumban. Mert minden árut megvizsgálunk, mielőtt a raktárba helyeznénk el. Hetenként egyszer összejönnek a fióküzletek vezetői a laboratóriumban s analizálják a legalaposabban a beérkezett árukat. Vizsgálatuk eredményéről jegyzőkönyvet vesznek föl, amelyet mindnyájan aláírnak. Csak az adminisztrációs géraut ismeri a szállítókat s az árakat, úgy hogy az összes gyógyszerárak vezetőinek fogalmuk sem lehet arról, hogy a megvizsgált áru mely cégtől származhatott, így a legteljesebb objektivitással, pártatlansággal vizsgálhatják meg az árucikkeket.

Minden gyógyszerár egy diplomás gyógyszerész neve és vezetése alatt működik. Ő rendelkezik a többi alkalmazottakkal. A kereskedelmi vonatkozású ügyeken kívül, a szakdolgozatban abszolút rendelkezési joga van. Minden pénztárnak van egy számlája a fiókgyógytárakban, amelyeket a központi raktárakban összesítenek.

A brüsszeli Pharmacies nagyszerű eredményei utánzásra Ösztöklétek a többi belga városok lakosságát is. A gyönyörűen fejlődő gandí fogyasztó szövetkezet: a Vooruit 1885-ben, a Le Progrès Jolimontban, a Prolétaiére Louvainban, mindkettő szintén munkásszövetkezet, 1888-ban fölállították a népgyógyszertárakat. Mindenütt az állandó siker jegyében fejlődtek tovább az alapítások.

Természetesen a dolog sehol sem ment simán. Csak úgy zuhogtak a támadások, pörögtek a rágalmak az ifjú intézmény ellen. Nem is lehet rajta csodálkozni, hiszen rendkívüli erős csapásokat mértek a gyógyszerészre. A parlamentben is szenvedélyes viták folytak a kérdés körül. A Pharmacies populáris hívei azonban rendkívül keményen védekeztek s közülük egyik kijelentette, hogy: „nem hajlandó többé a destillált vízért annyit fizetni, mint a pezsgőért, a pirulákért pedig annyit, mint a drágakövekért.”

A belga szövetkezeti patikák példája is bizonyítja, hogy milyen fényes eredményeket lehet elérni a gyógyszereseknek a tagok önségélyén nyugvó, csupán társadalmi utón szervezett egységes kiszolgáltatásával. Önként következik, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak házi gyógytárakkal való fölszerelése még nagyobb előnyökkel járna. A fölbukkanó technikai nehézségeket könnyen le lehetne győzni.

Szociálpolitika.

Szociálpolitikai kongresszus volt Nürnbergben e hó 8-án és a következő napokon.

A kongresszuson a községi adópolitika, a drágaság, a munkás pszichológiája és fiziológiai alkalmazkodásának problémái kerültek szőnyegre.

A munkafolyamat természetébe igen érdekes bepillantást nyújtott dr. Bernays Mária (Heidelberg) előadása, aki a társaság kutatásaihoz a legterjedelmesebb és legtökéletesebb tanulmányt járult hozzá. Az előadó maga több hónapon keresztül mint munkásnő tartózkodott és dolgozott München-Gladbach egyik nagy fonógyárában. Kimutatja, hogy a munkatermelés legcsekélyebb hétfőn és szombaton, a legjobb kedden és csütörtökön. A délutáni munka minőségben jobb a délelőttinél, az étkezés és déli pihenés kedvező befolyása félreismerhetetlen.

Az előadásokat követő vitában a legerősebben hatottak Alfred Weber óriási lendülettel előadott fejtegetései. A proletársorsban nem lát egy meghatározott, a dolgoknak valamely természetes rendje szerint természetesen formákban lejátszódó életfolyamatot, hanem bizonyos értelemben csakis egy társadalmi átmenet állapotát.

A termelés folyamata egyrésztől a specializálódás által megadja a munkásnak a fölfelé emelkedés lehetőségét, másrésztől azonban egy üzemhez, de sőt egy-azon üzemnek egyik külön ágához láncolja. Csakis egy föltötte keskeny felső réteg bír a szabad munka változtatás lehetőségével.

Szükséges-e és mily irányban a munkabérszerződések eredő követelések biztosítása? A Magyar Jogászgűlésnek ez volt az egyetlen szociálpolitikai vonatkozású kérdése, mert a gűlés rendezői óvatosan kerültek azokat a problémákat, ahol a fennálló intézmények heves kritikája volt várható. A fenti kérdésben Schwarcz Gusztáv, Ágoston Péter és Pap Dezső voltak a véleményezők, amelyek közül csak Pap Dezsőnek nagy tudással és hatalmas verve-vel előadott beszéde keltett erősebb visszhangot. A jogászgűlés hallgatósága szinte érezte, hogy az, amit mondott, nemcsak egy csomó ismeretnek volt rendbe szedése, hanem az előadónak benső ügye is. A bizottság Schwarcz Gusztáv véleményének leszavazásával Pap Dezső véleményét fogadta el. A gűlésen lefolyt vita a két kitűnő férfiú között talán abból a szempontból is figyelmet érdemel, mert az bizonyos értelemben a modern szociálpolitikával kiszélesített jogtudományának a diadalát jelentette a régi felett, amely jórészben, – hiába mégis csak dialektika, mely a jogászai kategóriákat ma is túlbecsüli, és mely – ezt meg szabad mondanunk olyan nagytehetségű tudóssal szemben, aminő Schwarcz Gusztáv, – a ma gondolkozásába még nem volt képes magát egészen beleélni. Pap Dezső véleménye a Jogászgűlés irományai között jelent, meg először nyomtatásban néhány hét előtt. (L.)

A munkások bérfizetési napjának szombatról valamely más hétköznapra való áthelyezése tárgyában, a Gyáriparosok Országos Szövetsége az ősz folyamán újabb s immár teljes sikerrel biztató akciót indít. A Szövetség első őszi igazgatósági ülésén Egger Gyula igazgatósági tag referált erről a kérdéstről és jelentette, hogy az újítás mindenütt, ahol már eddig behozatott, minden szempontból kitűnően bevált. V. ö. Ipari Jogvédelem 1911. évi 8. szám 14. lap.

Biztosítás a sztrájk ellen. A főnebbi cím alatt most megjelent egy munka igenérdekesen tárgyalja a sztrájkbiztosítás problémáját és ismerteti az idevonatkozó német és francia berendezéseket.

Szerzője Dr. Germann a kérdésnek két oldalát látja: a sztrájkbiztosítás első jelentőségében közönséges biztosítás sztrájk esetére; de másodsor preventív eszköz a jogosulatlan bérharcok megakadályozására, fegyvere a munkaadók osztályérdekeinek. Ebben a világításban kell a sztrájkbiztosítás ilyen vagy amolyan alakjával kísérletező törekvéseket nézni, hogy egészen megérthetőek legyenek. Németországban 1905 januárjától fogva egymásután keletkeztek egyes munkaadó szervezetek mellett, de azért önállóan működve, sztrájkbiztosító társulatok, melyek az illető szervezetek tagjait szolgálják úgy, hogy a tagokra nézve a biztosítás igénybevétele nem kötelező. Később a „Verein” című közép- és kisüzemű érdekképviselőt kapcsolatot létesített az egyes sztrájkbiztosító társaságok között és így alakult meg már 1906-ban a „Gesellschaft des Vereins Deutscher Arbeit-

geber vereine zur Entschädigung bei Arbeitserp s Lel hingen", amely mintegy viszontbiztosító társaságkép működik az egyes munkaadószervezetek mellett főnálló biztosító társaságok között.

Idővel a „Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände”, a nagytoke képviselője is elfogadta a munkaadók sztrájk esetére való védekezésének ezt a módszerét és az így keletkezett „Schutzverband gegen Streikschäden” kötelékébe 1907-ben már 53 kerületi és helyi munkaadó szervezet tartozott.

Franciaországban a sztrájkbiztosítás intézménye sokkal későbbi eredetű és már a német tapasztalatokon fejlődött ki. Itt tehát azonnal a nagy sztrájkbiztosító társulatokkal (jogi értelemben is biztosító társulatok) találkozunk, legelőször 1906-ban a lyoni, „Société d'assurances mutuelles contre les risques de grève”-el, amely bármely szakmabeli munkaadót biztosít, később más társulatokkal is, melyek egyes munkaadót biztosít, később más társulatokkal is, melyek egyes munkaadószervezetek mellett jönnek létre és már 1907-ben egy nagy központi társulattal, amely a bennefoglalt biztosító intézetek viszontbiztosítójaként működik. A biztosító társulatokon kívül azonban a francia munkaadó szervezetek sztrájk kaszák létesítésével is fedezik magukat, sőt újabbak ezeket a sztrájk-kaszákat is központilag kezelik. Ugyanakkor kezdték az egyes munkaadókat sztrájkveszélyesség, szempontjából osztályozni.

A francia és a német intézmények között az a fő különbség, hogy míg a francia társulatok, bárha néhol a munkaadószervezetek mellett nőnek föl, a biztosító társaságok jogi jellegével bírnak, addig Németországban a sztrájkbiztosítás voltaképpen csak a munkaadó szervezeteknek ezen fiók tevékenysége és a sztrájkbiztosító társaságoknak nincsen meg az a jogi képességük, mint más biztosító intézeteknek. Dr. Germann nézete szerint a munkaadók érdekeit mégis a német társaságok szolgálják jobban, mert szorosabb összeköttetésük a munkaadó szervezetekkel, legalább is normális üzletekben, ellensúlyozza a jogképesség hiányával járó hátrányokat.

Kruppék ifjúsági egyletei. Hogy az ifjúság gondolkozásának a formálása milyen nagy jelentőséggel bír a jövőre nézve, azt mindenki tudja. Számos nagyobb német vállalat le is vonta ennek a konzekvenciáit és nem csupán közvetett utón. hanem közvetlenül is munkálkodik az ifjúság nevelésén. Elöl jár ebben a a Krupp-gyár, amelynek essen telepén már három ilyen, a gyár által alapított ifjúsági egyesülés működik, melynek több száz tagja van. Az egyesület működése kirándulásokban, tornában, felolvasásokban, továbbképzésben, zenében, szavalásokban, hazafias ünnepélyekben stb. merül ki. A Krupp-féle „Közlemények”-hez mellékelt tudósítás, amely ezeknek az egyesületeknek egy évi működéséről számol be, nagy lelkesedéssel szól a szerzett tapasztalatokról.

Új rendszabályt adott ki az építőmunkásokra vonatkozólag a német kormány. A rendelet szerint a épületeken gondoskodni kell olyan berendezésről, amely lehetővé teszi, hogy a munkások ételt és italt melegíthessenek. Szünidők és kedvezőtlen időjárás alatt leendő használatra minden oldalról zárt, ablakkal kellőképpen ellátott, padlózott, fűthető és szellőztethető, megfelelő méretű menedékhelynek kell lennie az építkezésen. E helyiségben asztaloknak és székeknek kell a munkások rendelkezésére állania. November 1-től április 1-ig stukkatura-, pucoló- és kerámiai munkásoknak új épületen csak úgy szabad dolgozniok ha a helyiségek ablakai és ajtai csukva vannak. Tilos

olyan helyiségben dolgozni, ahol koksztüzelés folyik gázvezetés nélkül.

Pályadíj fajhygiene tárgyú munkára. A berlini „Gesellschaft für Rassenhygiene” 600 márka pályadíjat tűzött ki egy munkára, amely a következő kérdést tárgyalja: A család anyagi és szociális felemelkedése rejte veszélyt magában a fajhygiene szempontjából? A pályázat határideje 1912 október 1-én jár le. Aki a pályázat közelebbi feltételeit vagy reá vonatkozó bővebb információt akar, forduljon dr. R. Thurnwald-hoz (Berlin W. 50 Fürtherstrasse 1.)

Tizennyolc és fél millió márkát költöttek sztrájkra a német szakszervezetek 1910-ben. Ugyanabból a kimutatásból, amely ezt megállapítja, megtudjuk, hogy összesen 3194 esetben volt Németországban az elmúlt évben sztrájk és kizárás, amelyek 369.000 munkást érintettek és több mint 9 millió munkanapvesztéssel jártak. A harcok 52.7 % eredményes volt, 30.5 részben eredményes és 14.6 eredménytelen. A kimutatásból nem derül ki, hogy mi volt a részbeni eredmény.

A munkaadók szervezkedésének adatait gyűjtötte össze *Erpert* Les organisations de défense patronal című munkájában, mely Parisban Henry Paulin & Co. kiadásában jelent meg. A szerző Anglia, Németország, Belgium, Holland, Franciaország és az Egyesült-Államok munkaadó szervezeteinek adatait dolgozta föl. Megállapítja, hogy bár a különböző országokban különféle volt a fejlődés, mégis bizonyos közös vonások mutathatók ki valamennyinél. Mindenütt az volt a munkaadók szervezkedésének alapja, hogy közös erővel védekezhessenek a szakszervezetek ellen. Epen ezért a munkaadó szervezetek mindig csak akkor keletkeztek, amikor a szakszervezetek már oly erősek voltak, hogy számbavehető befolyást tudtak a munkaviszony alakulására gyakorolni. Ennek magyarázata pedig az, hogy az egyes munkás az egyes munkaadóval szemben a gyengébb felet képviseli, ez a hatalmi viszony azonban az ellenkezőjére fordul, mihelyt a munkások szervezkednek. A munkaadók szervezése azonban nagyon sokkal nehezebb, mint a munkásoké. A munkásoknak ugyanazon szakmabeli másik munkással szemben semmiféle ellentétes érdeke nincsen, hanem csakis azonos érdekeik vannak. Ezzel szemben egy bizonyos szakma munkaadói elsősorban egymás versenytársai. Csak ha ez az akadály némileg leküzdetik, lehetséges munkaadó-szervezeteket létrehozni. Innét van, hogy Németország, a kartellek országa, egyszersmind a munkaadó szervezkedésnek is élén áll. Franciaországban is elsősorban azokban az iparágakban fejlődtek a munkaadó szervezetek, amelyekben mint pl. a bányászatban és kohászatban, sikerült a kölcsönös versenyt számbavehető módon korlátozni.

Női munka és faji fejlődés. Erről a föltöbb aktuális kérdéstről mély és szellemes előadást tartott dr Gertrud Woker berni magántanár a Haladó szellemű Nőegyesületek Szövetségének berlini közgyűlésén. Az előadó úgy a faj fejlődésére kedvező, mint az arra kedvezőtlen tényezők szempontjából vizsgálta a női kenyérkeresetet. Mint kedvező tényezőket, a következőket emelte ki: Az érdekházasságok csökkenése; a férfiak korábbi házasodásának lehetőség; a dolgozó osztályok gazdasági helyzetének javulása; a fiatal leányoknak szabályozott tevékenységhez való szoktatása és az ezáltal lehetővé tett önnevelés; a nő életismereteinek bővítése. Ezekkel szemben a jelenlegi viszonyok között hátrányos hatások: A női munkaerő kizsákmányolása; a

házasságok csökkenése, az állam hivatalnoknőinek házasságkötési tilalma folytán; nem elegendő kímélet a gyermekágy előtt és után; a szoptatás lehetetlenné tétele; a nő túlterheltsége az anyaság, a házonkívüli teendők és a háziasszonyi kötelességek halmozása folytán; nőknek, különösen várandós állapotban, bizonyos egészségtelen üzemekben való foglalkoztatása. Ezek az ártalmas hatások azonban nem szükségképpen vannak a női kenyérkeresettel összekötve, mert alkalmas intézkedésekkel megszüntethetők vagy legalább is minimumra csökkenthetők. Ilyen intézkedések: munkásnővédelem; bérminimum; anyasági biztosítás; szoptató szobák kötelező felállítása, szoptatási díjak adományozása; közös konyhák létesítése, gyermekkertek, csecsemő-óvók stb. így az előadó arra az eredményre jutott, hogy a női kenyérkereset az átmeneti kor árnyoldalai dacára jótékony hatással van a faj fejlődésére.

Iskolai takarékatomatákkal nagyszerű eredményeket értek el Stettinben 35 városi iskolában 1910 június óta 72.000 márkát gyűjtöttek össze a gyermekek. Az iskolákban elért jó eredmények oly népszerűvé tették ezeket a takarékatomatákat, hogy ma már automobilon kell összeszedni belőlük a betéteket, annyi helyen vannak felállítva.

A német szabad szakszervezeteknek 1910-ben folytatott harcairól most teszi közzé a „Correspondenzblatt der Generalkommission” a részletes kimutatásokat. Az elmúlt év az emelkedő konjunktúra jegyében állt és ez visszatükröződött a tőke és a munka közt lejátszódott harcokban is. A sztrájkokban és kizárásokban összesen 369.010 munkás vett részt; 10005 oly bérmozgalom volt, melynek éle a munka- és bérviszonyok megrosszabbítása ellen irányult, illetőleg ezeknek megjavítását célozta, de harcokra nem vezetett. A békés és nem békés bérmozgalomban összesen 1,541.168 egyén vett részt, a tulajdonképeni harcok a következőképpen oszlottak meg: volt 2420 sztrájk és 1690 kizárás. A bérmozgalomok és harcok következő eredménynyel jártak: 344.570 egyén heti munkaideje 757.564 órával rövidült meg, 827.627 egyén heti munkabére 1, 815.568 márkával emelkedett; különböző előnyöket 490.332 egyén részére értek el. Meghiúsult 2836 egyén heti munkaidejének 9444 órával való emelése és 17982 egyénnek heti 29.749 márkával való csökkentése. Kollektív szerződést 4396 esetben kötöttek 607.123 egyén részére. E harcok összesen 18,675.205 márkát emésztettek föl.

Miért sztrájkol Ön? Egy angol hetilap 200 shilling pályadíjat tűzött ki arra a feleletre, amely erre a kérdésre a legtalpraesettebben válaszol. A díjat egy munkás nyerte meg a következő felelettel:

„Mint munkás egyetlen kelendő árucikk birtokában vagyok és ez az én munkaerőm. Igényelem azt a jogot, hogy ezt az árucikket napi áron adjam el és arra töreksem, épen úgy, mint tőkepenzes munkaadóm az ő árucikkével, hogy minél magasabb árat érhessek el. Továbbá egyesületbe is belépek, megint csak teljesen a munkaadóm methodusa szerint és az egyesület megszabja azt az árat, amelyért árucikkemet eladhatom; mi, ennek az egyesületnek a tagjai, kötelezzük magunkat, hogy munkaerőnk ezen áron alul nem adjuk el. Munkaadóm tagadja, hogy nekem jogom volna ezt a methodust alkalmazni, holott ő ugyanazt akadálytalanul követi és alkalmazza. Ha én nem akarok az ő árucikkéiért olyan árat fizetni, amilyent ő kér, úgy nem kapom meg és ha ő nem akarja az én árucikkemért azt az árat fizetni, amit én kérek, úgy ő sem kapja meg. Sztrájkolok!”

A pályadíjnyertes válasz valóban rövid és tartalmas, de nem a föltett kérdésre felel. Nem arra a kér-

désre, „miért sztrájkol Ön?” hanem inkább arra, „miért jogos a sztrájk?” Magát az esetet különben ugyanevvel a kommentárral a „Hamburger Echo” nyomán a „Soziale Praxis” ismerteti.

A születések csökkenése Németországban. A német-francia háború óta szokásos összehasonlításából e két országnak mindig a legnagyobb nemzeti önérzettel és büszkeséggel emeltetett ki a németek és németbarátok részéről az a körülmény, hogy Franciaországban a születések száma folytonosan csökken, Németországban folytonosan emelkedik. Hogy ez azonban nem valami különös erénynek, hanem egyszerűen a fejlődési fokozatnak a kérdése, ezt mindenki tudta, aki nem a papoknak és nem a politikusoknak a szemüvegén keresztül nézi a világot. A legutóbbi népszámlálási adatok most egy kicsit lelohasztják a dagadó német önérzetet. Kiderült, hogy mintegy 10 év óta állandó csökkenésben van a születések száma Németországban, sőt a születéseknek a halálozások fölötti számtöbblete is állandóan csökken, 1906-ban még 1000 lakónál 14.9-el többen születtek, mint ahányan meghaltak, a következő években pedig ez az arányszám így alakul: 14.2, 14, 13.8. Ha így folytatódik, pedig ez az apadás a születési arányszámban még valószínűleg rohamosabb tempót fog ölteni, akkor igen kevés idő múlva egyáltalában nem lesz e részben a németeknek mit Franciaország szemére hányniuk.

Kollektív szerződések. A villanyszerelőiparban a munkások és munkaadók a következő kollektív szerződést kötötték:

A szerződés két és egynegyed évi időtartamra kötöttet, lejár 1915 március 30-án. Az eddigi heti 60 órás munkahét 53 órára szállott le, azaz a napi munkaidő 9 óra. Szombaton a munka a megállapított rendszer napi munka végezte előtt egy órával fejeződő be. Karácsony, húsvét, pünkösd előtti napokon a munkaidő 7 óra, e napokon a munka délután 2 óráig befejezendő. A munkabér egész napra folyósítandó. A munkásoknak régi követelésük, hogy az órabérrendszer helyébe hetibér vezetessék be. Átmenetként megállapították, hogy ugyanazon munkáltatónál két évig dolgozó munkások hetibér fizetésre tarthatnak igényt. A munkabérek a következők:

A szerelők részére a főlzabadás első évében 38 fillér, a második évben 46 fillér, a harmadik évben 50 fillér, a negyedik évben 60 fillér, az ötödik évben 66 fillér, a hatodik évben 70 fillér.

A munkaközvetítés a szakszervezet útján történik, a szerződésből folyó vitás ügyeket a munkásokból és munkáltatókból álló bizottság intézi el.

Ugyancsak kollektív szerződést kötöttek a *cipész-munkások* is néhány vidéki városban, Hódmezővásárhelyen, Cegléden, Kecskeméten, Szegeden, Székesfehérváron, Újpesten és Zalaegerszegen.

A munkások nemi megbetegedésének óriási mérvét mutatja az a szociál-higiéniai tanulmány, mely dr. Bayet brüsseli orvos tollából mest látott napvilágot. (Die Verbreitung der Geschlechts-Krankheiten in Brüssel.) Dr. Bayet 2250 syphilis esetet vizsgált meg a St. Pierre kórházban 1902–1906. években. Tanulmánya szerint ezen 2250 esetből a munkásosztályra 1156 férfi és 725 nő esett. A megvizsgált betegek között 1854 infekciója új volt, 86-e seundár, 247 tertiársiphilitikus és 63 öröklött luesben szenvedett. Dr. Bayet eredménye szerint a siphilitikus munkások 70 %-a 18 és 31 évek között szerzi betegségét. Az infekció-esély maximuma férfinél a 24. életévre, nőnél a 21. életévre esik. Magában Brüsszel városában csak egyszeri konsultáció eredményét véve figyelembe, a munkásosztályra 11000 syphilitikus jutott. – Az infekció szerzéséről 746 férfi adott felvilágosítást, akik közül 6.7% hatóságilag ellenőrzött prostituáltknál, 52.2% titkos, 23.5% alkalmi prostitúció által, 11.2% állandó szerelmi viszonyban és 6.3% házasságban szerezte betegségét.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,**

az Országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító-pénztár fogalmazója.

Népbiztosítás.

Nem csak a magánbiztosítás területén keletkeznek egymásután új biztosítási üzletágak, hanem a szociális biztosítás is mind újabb és újabb feladatokat von a maga körébe. Csak nemrégén vált valóra az *aggkori biztosítás* Angliában, Franciaországban és Norvégiában, s csak az idei nyáron lepte meg Anglia a kulturvilágot a *munkanélküliség* elleni *kötelező* biztosítás egy hatalmas kísérletére irányuló törvényjavaslattal, s máris a szociális biztosítás egy *egészen új ágazatának* a csirázását szemlélhetjük Németországban: az u. n. *népbiztosításét*.

Népbiztosítás alatt a *tőke-, élet- és járadékbiztosításnak a kis existenciák részére szolgáló azon fajtát értjük, melynél a biztosított összeg csekély s a biztosítás feltételei a rendes tőke- és életbiztosítási üzlet feltételeinél könnyebbek.* Ez a népbiztosítás, mely Amerikában, Angliában és Németországban a magánbiztosító intézetek egy részénél egészen külön üzletággá fejlődött, ugyanazokat az evolucionális tüneteket mutatja, mint a melyeken a betegség és baleset esetére való biztosítás ment keresztül valóságos szociális biztosítási ágazattá való fejlődésének útjában. A népbiztosítás ma még mindenütt *önkéntes*, a mint a betegség és baleset esetére való kényszerbiztosítást is az önkéntes biztosítás előzte meg. A népbiztosítás orgánumai túlnyomó részben nyereszkeségi célból létesült magánbiztosító intézetek, a melynek a múltban a balesetbiztosítást ellátták; Angliában és Franciaországban pedig a népbiztosítást ugyanazok az intézmények látják el, a melyek a betegség esetére való biztosítással foglalkoznak, vagyis Angliában a „Friendly Society”-k, Franciaországban a „Sociétés de secours mutuel.” Hogy a népbiztosítás Angliában és Franciaországban szervezeti egységbe lépett a betegség esetére való biztosítással, ez maga eléggé jelzi, hogy a népbiztosítás mennyire közel áll a szociális biztosítás területéhez s különösen praegnansan kifejezésre jut ez Franciaországban, hol a betegség esetére való biztosítással és népbiztosítással foglalkozó „Sociétés de secours mutuel” minden működésükben, tehát népbiztosítási tevékenységükben is a *szociális kérdés* „megoldásának” hivatalos állami szerve, a *munkásügyi minisztérium* alá vannak rendelve. Kétségtelen, hogy a népbiztosítás evolúciójának csúcspontján ma még a *franciaországi népbiztosítás* áll, hol a népbiztosítás szociális fontossága törvényhozásilag annyira el van ismerve, hogy azzal csakis a munkásügyi minisztérium által elismert egyesületek foglalkozhatnak, hogy eiz egyesületek mintaalapszabályait a munkásügyi minisztérium adja ki, alapszabályait ő hagyja jóvá, s adminisztrációjára messze menő ingerenciát gyakorol. Az egyesületek feleslegeiket az állampénztárban kötelesek elhelyezni, mely nekik kedvezményes kamatokat (intérêts de faveur) nyújt. Az egyesületeknek az állampénztárban elhelyezett vagyona (a népbiztosításból és a betegség esetére való biztosításból együttesen) ma már 600 millió frankra rüg. A népbiztosítás fejlődése szempontjából egészen különleges a helyzet *Olaszországban*, hol nem épen csak a népbiztosítás, hanem az egész élet- és járadékbiztosítás állami monopóliummá tétetik, állami szervek feladatává válik s így ezzel kapcsolatban a népbiztosítás ellátása is állami kezekbe kerül – a nélkül, hogy a népbiztosítás facultativ voltának megváltoztatása várható volna.

A népbiztosítás világhelyzete tehát ma az, hogy a *népbiztosítás mindenütt facultativ*; a népbiztosítást ellátó szervezetek legtöbb helyen *nyereszkesedésre alakult magántársulatok*, Angliában és Franciaországban *kölcsönösségi egyesületek*, melyek Angliában *igen laza*, Franciaországban azonban *mélyen az egyesületi életbe benyúló állami felügyelet* alatt állanak, – Olaszországban pedig az új törvényjavaslat szerint a népbiztosítást épen úgy, mint a többi tőke-, élet- és járadékbiztosítást *maga az állam* látja el. Az olasz állapotok megértésére azonban meg kell jegyezni, hogy a népbiztosítás állami ellátása egyáltalán nem a népbiztosítás különös szociális fontosságának felismeréséből, hanem az egész élet- és járadékbiztosítási üzlet különösen nyereségajtó természetének az állam részére való kihasználása céljából ered. Az állam a biztosításból eredő jövedelmeit azután a szociális biztosítás (betegség és balesetbiztosítás) céljaira kívánja ugyan fordítani; de a szociális biztosítás keretében a népbiztosítás nem szerepel.

A jelek arra mutatnak, hogy a szociális biztosításnak ama nagy eseménye, hogy a népbiztosításnak eddig legmagasabb fokon álló rendszere, a francia rendszer (facultativ, de szociális szempontból speciális állami felügyelet alatt álló biztosítás) tovább fejlesztessek és a *kötelező népbiztosítás* – a szervezet tekintetében, esetleg az új olasz rendszerrel egybekapcsolva – behozassék, Németországban fog megtörténni, mely a szociális biztosítás egyéb terén is a leghatalmasabb úttörő szerepét játszotta. Egyelőre a németországi népbiztosítás terén ugyan *nem az állam*, hanem csakis *társadalmi úton* történt egy korszakalkotó esemény, – ez azonban az előjelek szerint maga után fogja vonni az államnak a kényszerbiztosítás irányában való közbelépését. Németország szociáldemokrata munkássága ugyanis idei szakszervezeti kongresszusán elhatározta, hogy a népbiztosítás céljára az egész német birodalomra kiterjedő egységes biztosító intézetet létesít, a melynek az összes szakszervezetek és szövetkezetek lesznek *közvetlen* tagjai, közvetve – a szakszervezetek és szövetkezetek útján – pedig az azokban tömörülő munkásság. A cél az, hogy a Németországban erősen elterjedt népbiztosításból a magánbiztosító intézeteknek jutó nagy haszon a jövőben ne ezen intézeteknek jusson, hanem magának a munkásságnak, illetve az ő érdekeit szolgáló szervezeteknek kezében maradjon. Ezen gigászi vállalkozás hírére azonban az egész sajtó megmozdult, s egyrészt rámutatva arra, hogy mily félelmetes erőt fog képviselni a szociáldemokrata népbiztosító intézet tőkéje, másrészt pedig azt fejtegetve, hogy a népbiztosítást a szociáldemokraták ilyképen a jövőben valósággal monopolizálni fogják, ami a szocializmus terjedésének rendkívül kedvezni fog, – az állam intézkedését kérte. Az állam hivatalos állásfoglalása még nem ismeretes, de ezen előzményekre vezetendő vissza az, hogy a drezdai szociális biztosítási értekezleten Bielefeldt titkos tanácsos már határozottan a *népbiztosításnak kötelezővé tétele mellett tört lándzsát* A kötelező népbiztosítást Bielefeldt úgy képzei, hogy a biztosítási kötelezettség alá eső személyek kötelesek volnának magukat biztosítani olyképen, hogy tetszésükre volna bizva, miszerint a tőke-, az élet- és a járadékbiztosítás közül melyiket választják s az is, hogy a fennálló magánbiztosító intézetek közül melyiknél biztosítják magukat. A kötelező népbiztosítás ilyen szervezése azonban, mely a biztosítás kötelező volta mellett fentartaná a nyereszkesedésre alakult magánbiztosítóknál való biztosítást, nem volna egyéb, mint megvédése a nyereszkesedésre alakult magánbiztosítóknak a német szociáldemokrata

mokrácia fent ismertetett törekvésével szemben, sőt mi több – egyenes állami kényszerszaporítása volna a magánbiztosítók üzleteinek és ezek útján nyereségeinek. Egy ilyen kényszerbiztosítás bizonyára a legnagyobb ellentállásra találna a biztosítási kötelezettség alá vont rétegek részéről, s ezért a népbiztosításnak mint kényszerbiztosításnak sikerrel való behozatala csakis az olasz állami biztosítási monopólium rendszerével egybekapcsoltnak várható.

Akármilyen alakban is fog valóra válni a népbiztosítás kötelezővé tétele Németországban, bizonyos, hogy a népbiztosításnak, a szociális biztosítás keretébe való ezen bevonása a fent ismertetett szociáldemokrata vállalkozás feletti aggodalomból fog történni. Ime, – egy újabb közös mozzanata a betegség esetére való biztosítás és a népbiztosításnak valóságos szociális biztosítási ágazattá való fejlődésében: miként a betegség esetére való biztosítás kötelezővé tételének neun közvetlen közegészségügyi és közgazdasági, hanem Bismarck nagypolitikai törekvései voltak a rugói, úgy a népbiztosítás várható erkölcsi, gazdasági és szociális jótéteményei is nem annyira ezen jótétemények megfontolásának, mint általános politikai taktikai törekvéseknek lesznek köszönhetőek.

H. Fr.

Széljegyzetek a tisztviselői kérdéshez.

A kerületi pénztárak átszervezése koránt sincs ma még a befejezettség stádiumában, sőt tán soha nagyobb bizonytalanság nem mutatkozott a pénztári átszervezési ügyek állásában, mint most. Az Országos Pénztár igazgatósága határozott már az illetményszabályzatok és állásszervezések jóváhagyása, s a besorozások tudomásulvétele tárgyában, s ezen az alapon ma már a legtöbb pénztár rendes tisztviselői statussal rendelkezik, anélkül azonban, hogy a tisztviselőknek jogait és kötelezettségeiket szabályozó szolgálati és fegyelmi szabályzatuk volna. Többek között ez a legsúlyosabb hiba, amely hibának nagysága legkomolyabban az ideiglenes tisztviselők véglegesítése kérdésében mutatkozik. Az ideiglenes tisztviselők ugyanis mindaddig nem véglegesíthetők, míg a véglegesítés feltételeit és módjait megállapító szolgálati és fegyelmi szabályzat jogerőre nem emelkedik, s nagy kérdés, hogy abban az esetben, ha ezen szabályzat érvénybe is lép, a nehezen várt véglegesítés elkövetkezik-e a legrövidebb idő alatt? Nem hihető, mert a szabályzat a véglegesítés előfeltételül a szakvizsga letételét bizonyára megköveteli s így előre látható, hogy a szolgálati szabályzat jogerőre emelkedése s a szakvizsga letétele között is hosszú idő fog eltelni. A tisztviselői kart érdeklő általános jelentőségű kérdések között ma ez a kérdés a legfontosabb. S az állami hivatalnak a győri, lugosi stb. pénztáraknál követett eljárása s az ezen ügyeket követő mély és titokzatos hallgatása éppen nem alkalmas arra, hogy ezek megoldása tekintetében a mai helyzetet túlságosan megnyugtatónak találjuk.

Az átszervezési határozatok a legtöbb pénztárnál a megvalósulás stádiumába léptek. *Nem így a budapesti pénztárnál*, ahol a tisztviselői status megállapítása, de a fizetési osztályok beosztása kérdésében is rendezetlenek még az állapotok. Eldöntetlen még az a kérdés, hogy a pénztár igazgatója ugyanabba a fizetési osztályba kerül-e, mint az O. P. igazgatója? Nincs véglegesen meghatározva az állások száma és nincs döntés a pénztár igazgatóságának azon határozata tár-

gyában, hogy a kezelő tisztviselők és szolgálak kezdő fizetése magasabb legyen az illetményszabályzatban megállapított fizetésnél. Nincs teljesen tisztázva a besorozás kérdése sem.

Érdemes a megemlítésre az O. P. igazgatóságának azon álláspontja, mely szerint jóváhagyását adja oh an értelmű kerületi pénztári igazgatósági határozatokhoz, amelyekkel az általános statusrendezést követően egy-egy új állás szerveztetik, arra való hivatkozással, hogy a pénztár átlagos taglétszáma az *utolsó 12 hónapban legalább 800 taggal emelkedett*. Az O. P. igazgatóságának ezen helyes intézkedésére való tekintettel, minden tekintetben helytállónak tartjuk azon állásfoglalását is, melylyel lehetetlenné kívánja tenni azt, hogy a pénztárak a rendes tisztviselői status keretén kívül napidíjasokat is alkalmazzanak. Bebizonyított dolog, hogy teljesen elegendő, ha a pénztár minden 800 tag után egy belszolgálatot teljesítő tisztviselővel rendelkezik s így észszerű, ha a pénztár a megfelelő taglétszám-emelkedés esetén a feleltlen napidíjas helyett fegyelmileg is felelősségre vonható és anyagi érdekeltsége folytán is jobban a hivatalához kötött tisztviselőkkel látja el a pénztári munkálatokat.

A közelmúlt időben sok pénztár fordult azzal a kéréssel az O. P. igazgatóságához, hogy arra való tekintettel, miszerint a pénztár taglétszáma az utolsó 12 hónap alatt oly erősen emelkedett, hogy a taglétszám *a pénztárnak magasabb fizetési osztályba való jelemelését indokoltta teszi*, a pénztárnak ezen új, magasabb fizetési osztályba való behelyezésére vonatkozó határozatot az O. P. igazgatósága hagyja jóvá. Szükségesnek tartjuk felvilágosítás céljából ide jegyezni, hogy az ilyen értelmű határozatok nem számíthatnak az O. P. jóváhagyására, mert a pénztárak jóváhagyott illetményszabályzatai világosan kimondják, hogy a taglétszámnak *három* egymás után következő éven át való állandó és megfelelő emelkedése ad csupán jogot arra, hogy a pénztár magasabb osztályba soroztassék.

A külszolgálatot teljesítő tisztviselők állásainak számát a helyi concret szükség határozza meg és ebben a tekintetben az O. P. igazgatósága előzetes direktívákat nem is adott. Annál indokoltabb azonban, hogy a pénztárak igazgatóságai külszolgálatra lehetőleg csakis *III. osztályú kezelőtiszt* állásokat szervezzenek. Ezt indokolja egyrészt az Állami Munkásbiztosító Hivatalnak 5552/910. számú rendelete, mely külszolgálatra csak III. osztályú kezelőtiszt állásokat engedélyez, másrészt pedig a fedezet kérdése is, mely az O. P. igazgatóságát megakadályozza abban, hogy e téren engedményeket tehessen.

F. I.

Az Ipartestületek Országos Szövetsége és a munkásbiztosítás. Az Országos Iparegyesület végrehajtó-bizottsága elhatározta, hogy a munkásbiztosítás bajainak tárgyalására az egyesület közlönyében, – a Magyar Iparban – állandó rovatot nyit, a beérkező panaszokat, felszólalásokat és javaslatokat összegyűjti és egy a törvénymódosítás céljait szolgáló memorandum részére rendszeresen feldolgozza. A felszólalások közlésének megnyitójaként a „Magyar Ipar” f. hó 15-iki száma az *Ipartestületek Országos Szövetségének* a munkásbiztosításra vonatkozó kívánságait és javaslatait teszi közzé. A javaslatok és követelések főbb pontjai a következők: a 2%-os járulékfizetés fenntartása olyképen, hogy a *tanoncok az alkalmazottak számiának megállapításánál ne vétessenek figyelembe*; a segélyek mértéke a törvényben foglalt minimumnál

magasabbra ne emeltessek; takarékoság céljából az I. fokú választott bíróság *ne ötös, hanem hármás*, az állami hivatal *ne hetes, hanem ötös tanácsban* ítélkezzék; *a tagbejelentés eszközésébe a munkásság is bevonandó* olyképen, hogy a munkaadó által kiállított bejelentési lapot a biztosított mutatná be a pénztárnál, mely a bejelentés tudomásulvételét bélyegzője ráütésével igazolná s az ilykép kiállított *bejelentési lap szolgálna az alkalmazott részére tagsági igazolvány gyanánt; a járulékok bélyegeken rovandók le, melyeket a munkaadó előzetesen vásárolt, s ezek a bélyegek a tagsági igazolványul szolgáló bejelentőlapra ragasztandók*, amely révén egyúttal a munkás igény jogosultságának fennállása is állandóan igazolható volna; az önkormányzati szervekben a szavazásnál a *teljes paritás* érvényesítendő, vagyis *csak egyenlő számú biztosított, illetve munkaadó élhessen szavazati jogával; a pénztári alkalmazottak sem a hivatalos órákban, sem azokon kívül a munkaadók elleni harcokban semmi módon ne vehessenek részt; balesetkártalanítási határozatok hozatalában csak oly munkaadók vehessenek részt, kiknek üzemei baleset esetére való biztosításra kötelezettek; az Országos Pénztár megszüntetendő*, ha azonban mégis fentartatnék, úgy az igazgatóság tagjainak száma 60-ról tetemesen leszállítandó, elnökül csak munkaadó legyen megválasztható, a kerületi pénztárak pedig feleslegeiknek csak egyharmadát szállítsák be a központba; *esetleg az egész munkásbiztosítás az állami közigazgatás körébe vonandó; az államkincstár járuljon hozzá a betegség esetére való biztosítás terhehez a munkaadók által fizetett betegápolási pótdónak a kerületi pénztárak részére való kiutalásával; a kisiparosok betegség esetére épen úgy biztosítandók, mint a munkások.*

Munkásbiztosítási egyezmény Szerbiával.

Szerbiában 1911 július 1-én az új ipartörvény, mely a betegség és baleset esetére való biztosítást kötelezővé teszi, hatályba lépven, értesüléseink szerint legközelebb magyar részről kezdeményező lépések fognak történni egy, Szerbiával kötendő megfelelő munkásbiztosítási egyezmény létesítése iránt.

Az ipari munka időleges szünetelésének hatása a járulékkivetésre. Egyik kerületi pénztár azon kérdéssel fordult az országos pénztárhoz, hogy ha valamely munkaadó hetenkint egy-két napon nem foglalkoztatja az alkalmazottait, de a munkabéretet hetenkint fizeti és a munkások személyében csak ritkán történik változás, — a betegsegélyző járulékok folytatódólagosan *egész hétre* vetessenek-e ki, vagy csak a munkások által *tényleg teljesített munkanapokra*. Az országos pénztár véleménye szerint az a körülmény, hogy a munkaadó az egyhéten *tényleg 4-6 napon* foglalkoztatott alkalmazottait hetenként fizeti és az a körülmény, hogy azok személyében *hétről-hétre* alig áll be változás, világossá teszi azt, hogy a munkaadó és az alkalmazottak közötti munkaviszony nem szakad meg s így az alapszabályok 30. §-a szerint a betegsegélyezési járulékok folytatódólagosan *egész hétre* vetendők ki.

Az orvosügy. Az orvoskérdés ma még mindég a gyulai ügy befolyása alatt áll. A gyulai békét végre is kell hajtani, azaz a pénztár új orvosait el kell helyezni, ami azonban a fiókszövetségek magatartása miatt nem megy simán, viszont a harcban álló orvosi karok azt az utasítást kapták a szövetség központi vezetőségétől, hogy addig ne kössenek békét pénztáraikkal, míg a gyulai összes régi orvosok állásaikat el nem foglalták. Igaz ugyan, hogy a béke perferuálásának éppen maguk a szövetségek az akadályai, s igaz, hogy

a belügyminiszter két fiókszövetséget nemrégiben felosztatással fenyegetett meg, ha eddig tanúsított magatartásukat folytatják; minthogy azonban a pénztárnak az ügyek gyors kibonyolódása áll érdekében, ennél fogva október 14-én a gyulai igazgatóság az összes új orvosokat szabadságolta, ami által a régi orvosok mind visszajutottak régi állásaikba, viszont a szövetségeknek is színt kell vallaniok, komolyan akarják-e a békét, vagy pedig van-e még egyéb szándékuk is tartalékban. Ezidőszert 16 pénztár orvosszerződése fekszik már az O. P. hozzájárulásával is ellátva az állami mb. hivatal előtt, 34 pénztár orvosszerződése az Országos Pénztárnál áll elintézés alatt és ezeken kívül még 23 pénztárból érkezett jelentés, hogy orvosaival a szabályzatok alapján megegyezett és csak technikai akadályai vannak a felterjesztésnek.

Az orvoskérdés sima elintézése különben rövidesen biztosítva lesz, mihelyt nyilvánosságra fog kerülni, hogy a belügyminiszter minő formai változtatásokat óhajt a fegyelmi szabályzatokon, hogy azok a hatóságí orvosok által is elfogadhatók legyenek. Dr. B.

Téves döntés a betegsegélyezési járulékok törvényes elsőbbsége tárgyában. A pozsonyi kir. ítélőtábla úgy határozott, hogy a betegsegélyezési járulék az adós elárverezett ingatlanából befolyó vételár felosztásánál *törvényes elsőbbséggel nem bír*, s ezen felfogását azzal indokolta, hogy a végrehajtási törvény 189. §. b) pontja szerint *csak* az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő és három évnél nem régebbi *állami és községi adók* bírnak törvényes elsőbbséggel, s az 1907: XIX. t.-c. 46. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy *a beteg segélyezési járulék közadók módjára hajtandó be*, nem vonható le az a következtetés, hogy ily követelés az adós elárverezett ingatlanának vételára tekintetében törvényes elsőbbséggel bírna, annál is inkább, mert a betegsegélyző pénztári tartozás az adós *személyi viszonyaiból ered* s az 1907: XIX. t.-c.-ben nincs oly rendelkezés, hogy az adós ingatlanait *közvetlenül terhelné*, s mert a törvény kiterjesztő magyarázata a telekkönyvi jogokat szerettek érdekeit sértene, szerzett jogok sérelmére pedig kiterjesztő magyarázatnak helye nincs.

Mi a fenti döntést helyesnek el nem fogadhatnék akkor sem, ha más törvényes rendelkezés, mint az 1907: XIX. t.-c. 46. §-a nem is intézkednék e kérdésben. Ugyanis az 1907: XIX. t.-c. 46. §-a maga sem enged meg más magyarázatot, *minthogy az ingatlanárveréskor befolyó vételár felosztásánál a pénztár járulékkövetelése törvényes elsőbbséggel bír*. Az, hogy a pénztár járulékkövetelése közadók módjára hajtandó be, azt jelenti, hogy *a végrehajtási eljárás minden mozzanatában ugyanolyan módon kell eljárni a pénztár járulékkövetelésével, mint a kincstár követeléseivel*, s minthogy *maga az árverés és a követelések bírói sorozása is a végrehajtási eljárás része*, az eljárás legutolsó mozzanatát képező sorozáskor sem lehet ettől eltérésnek helye. Egészen félreérthetetlenül rendelkezik azonban az 1883: XLIV. t.-c. (közadók kezeléséről) 88. §-ának 1. bekezdése, mely kimondja, hogy „ingatlanok bírói eladásánál s a vételár bírói felosztásánál az utolsó három évi, ugyanazon birtokot terhelő egyenes adók és az *egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások* az 1881 : LX. t.-c. 189. §-ának a) pontjában felsorolt költségeken (árverési költségek, sorrendi tárgyalás költségei stb.) kívül *minden egyéb követelés előtt elsőbbséggel bírnak.*”

A munkásbiztosító pénztárak és a mentőegyesületek. A marosvásárhelyi ker. pénztár kimondta, hogy az ottani önkéntes mentőegyesület fentartási költségeihez évi 300 koronával hozzájárul a pénz-

tári tagoknak nyújtott első segélyek megadásával kifejtett tevékenység fejében. Az országos pénztár a hozzá felterjesztett határozat ellen kifogást emelt, mert az ellentétben áll az 1907: XIX. t.-c. 27. §-ának rendelkezésével.

Szabad-e a pénztáraknak a pénzbeszedő eljárásáért külön díjakat szedni. Egyik kerületi pénztár az országos pénztár véleményét kérte a tekintetben, vajon jogában áll-e azon a címen, hogy pénzbeszedőt tart és azt küldi a munkaadókhoz a járulékok beszedése végett, a munkaadóktól minden egyes fizetési jegyek után külön 10 fillér díjat szedni. Az országos pénztár tagadólag válaszolt a feltett kérdésre. Rámutatott arra, hogy a pénzbeszedő ténykedése valóban *kettős természetű*, a mennyiben egyrészt a *pénztár érdekeit* szolgálja, mert eljárásával gyorsabbá és könnyebbé teszi a járulékoknak a pénztárba való befolyását, másrészt azonban *munkaadói érdeket is szolgál*, mert a munkaadó feladata volna a törvény értelmében gondoskodni arról, hogy a fizetendő pénzösszeget akár küldönc, akár posta útján beszállítsa a pénztárba. Dacára annak azonban, hogy a pénzbeszedő részben munkaadói feladatokat teljesít s hogy a közigazgatás terén általános elv az, hogy a felek helyett és érdekében teljesített ténykedésekért bizonyos mérsékelt díjak számíthatnak fel (ezen az elven alapul az állami illetékek és díjak egész rendszere) a pénztári igazgatás terén ezen elvnek alkalmazását kizártnak jelentette ki az országos pénztár, mert a T. 28. §-a taxatív felsorolja, hogy a tagoktól mily szolgáltatások követelhetők s ezek között ilyen illetékek nem szerepelnek.

Joggyakorlat.

Biztosítási kötelezettség.

Ha a tulajdonos saját erdejének nyers fatermékeit dolgoztatja fel faszénné, ez a foglalkozás az 1907: XIX. t.-c. 1. §-ának 12. pontja értelmében oly mellékiparagat képez, amelynél az alkalmazottak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. Kolozsvári kir. Ítéltábla ítélete.

Betegsegélyezés.

Ha a biztosított tag a pénztár által részére jogszerűen (T. 58. §.) felajánlott kórházi gyógykezelést igénybe venni nem hajlandó, sem táppénzre, sem orvosi gyógykezelésre s gyógyszerekre nem támaszthat jogos igényt. M. kir. Állami Munkást). Hivatalnak 1911 július 18-án hozott 1910. P. 108/5. sz. ítélete.

Az indokokból: Igénylő akkor, amikor őt a pénztár kórházba utalta, szemcsés kötőhártyalobban (trachoma) szenvedett, vagyis oly ragályos betegségben, melynek főforgása esetében a pénztár a biztosított tagot az 1907. évi XIX t.-c. 58. §-a értelmében akarata ellenére is kórházba utalhatja. Ha a pénztári biztosított tag úgy, mint igénylő, a pénztár által részére jogszerűen felajánlott kórházi gyógykezelést igénybe venni nem hajlandó, sem táppénzre, sem orvosi gyógykezelésre s gyógyszerekre nem támaszthat jogos igényt. Az 1907: XIX. t.-c. 58. §-a ugyanis akkor, mikor a pénztárnak arra ad az ott megjelölt esetekben jogot, hogy a pénztár tagját kórházba utalja, egyúttal annak ad kifejezést, hogy a kórházi ápolás az 50. §. 1-5. pontjaiban meghatározott segélyezés helyett jár s így az a jelzett pontok alatt megjelölt összes betegségi segélyeknek ellenértéke. A törvény kifejezetten nem határozza ugyan meg annak következményét, ha a biztosított a részére jogosan felajánlott kórházi ápolást visszautasítja, – a törvény érvényének biztosítása, a pénztár részére a törvény 58. §-ában nyújtott föl-jogosítás hatályossága s a törvényhozás előtt a kérdéses rendelkezés megalkotása alkalmával irányadók gyanánt figyelembe vett közegészségügyi s közgazdasági érdekek azonban egyaránt annak a jogi álláspontnak érvényesítésére

utalnak, hogy ha a biztosított a neki jogosan felajánlott kórházi ápolást kellő indok nélkül visszautasítja, a törvény 50. §-ának 1-5. pontjaiban meghatározott s a törvény értelmében a kórházi segély ellenértékét képező összes segélyezési eszközökre való igényét elveszti. Más álláspont érvényre juttatása esetében a törvény 58. §-a teljesen hatálytalan maradna. Ezért jogos N. I. táppénzre vonatkozó igényének elutasítása.

A T. 52. §-a a következőleg rendelkezik: „A táppénz, valamint a gyermekágyi segély elvonható az esetben, ha a beteg tag az orvos utasításának nem tesz eleget s ezzel felgyógyulását késlelteti.” Ezen rendelkezésre tekintettel talán lesznek olyanok, kik kétségbe vonják a fenti nagyjelentőségű ítélet helyességét és hajlandók lesznek úgy gondolkozni, miszerint a kórházba menetelnek a tag részéről való megtagadása is a T. 52. §-a alá vonandó, vagyis 1. a tag *csakis táppénzétől fosztható meg*, de az orvosi kezelést és gyógyszereket a pénztár szolgáltatni köteles, 2. s a táppénztől való megfosztás is csak akkor következhet be, ha a kórházba menetel megtagadása bebizonyítottan azzal a következménnyel járt, hogy *a tag felgyógyulását késleltette*. Bár a kórházba menetel megtagadására vonatkozó külön törvényi rendelkezés hiányában közel fekvő volna a T. 52. §-ában foglalt *generalis rendelkezés* alkalmazására gondolni, mégis nem ezt, hanem az ítélet álláspontját kell helyesnek tartanunk az ítéletben felhozott érveken kívül két okból: 1. A T. 58. §-ának a) pontjában ki van mondva az is, hogy beleegyezése nélkül is kórházba utalható a tag „ha az orvos utasításának nem tesz eleget és ezzel felgyógyulását késlelteti.” Már most képzeljük el, hogy valamely keresetképtelen tag az orvos utasításának szándékosan nem tesz eleget s ezzel felgyógyulását késleltetvén, a pénztár őt táppénzétől megfosztotta, s az intézkedés nem használ, – a tag még mindig megszegi az orvos utasításait. Most következnek a pénztárra nézve az a rendszabály, hogy a tagot helytelen magatartása miatt a T. 58. §. a) pontja alapján kórházba utalja. Ha a kórházba menetel megtagadása esetén is csupán a T. 52. §-a volna alkalmazandó, úgy ennek a kórházba utalásnak egyáltalán semmi jelentősége nem volna, mert a tagtól továbbra is csak a táppénzt lehetne megvonni, amelyet már különben sem kap. Abból, hogy a törvényhozó a T. 58. §-ába külön felvette a kórházba való jogos beutalás esetei közé az orvos utasításainak szándékos megszegését, amelyet már a T. 52. §-ába is felvett, világosan megállapítható, hogy a *kórházba menetel megtagadásának egyéb következményeket akart tulajdonítani, mint amelyek a T. 52. §-ában meg vannak állapítva*. Külömben a T. 58. §-ába történt beiktatása az orvosi utasítások megszegésének, a fenti példából kitetszőleg teljesen felesleges lett volna. 2. A T. 52. §-a abból az elvből indul ki, hogy a tagot egészségügyi és szociális szempontból soha sem szabad a szükséges gyógykezeléstől és gyógyszerektől megfosztani, s ha ő az orvosi utasítást megszegi s ezzel felgyógyulását késlelteti, akkor is csak azzal szabad őt büntetni, hogy megfosztják attól a pénztári segélytől, amelyre munkakerülési célokból esetleg spekulál, – a táppénztől, – de *nem szabad őt a szükséges gyógykezeléstől megfosztva munkára alkalmatlan, a társadalom eltartására szoruló, a termelésben részt venni nem tudó állapotban hagyni*. Ez a fontos elv egyáltalán nem szenved sérelmet az esetben, ha a kórházba menetel megtagadása esetén nemcsak a táppénzt, hanem az orvosi és gyógyszersegélyt is megtagadja a pénztár, mert a kórház igénybevétele a tagnak továbbra is nyitva áll s így az orvosi és gyógyszersegély megtagadása ez esetben *nyomás a tagra nézve abban az irányban, hogy az ő magatartása folytán addig eredménytelen gyógykezelés helyett igénybe vegye a részére nyitva álló azon gyógykezelést, amelyből egyedül lehet nála sikert remélni*.

Igénylőnek az a magatartása hogy a pénztári főorvos kórházba küldő rendelkezésének nem tett eleget, reá nézve jogvesztéssel nem járhat. A T. 58. §-ban említett kórházba utalás ugyanis a pénztárnak, de nem a pénztári orvosnak a joga.

M. kir. állami munkásb. hivatal 1911. P. 14/8. sz. ítélete.

Ipari igazgatás.

Rovatvezető: **Dr. Kemény Dezső**, kamarai jegyző.

Közütügyi Kongresszusok Állandó Nemzetközi Szövetkezete révén már az 1908. évben Parisban megtartott első nemzetközi közütügyi kongresszus egy állandó szervezetet létesített, melynek célja az időről-időre rendezendő kongresszusok kellő előkészítése mellett a közutak kérdésének állandó és a világ összes közutaira kiterjedő tanulmányozása, s amely a portalanítás kérdésével kapcsolatban a kátrányos, bituminózus, aszfaltos anyagok főbb fizikai tulajdonságainak meghatározásával foglalkozó laboratóriummal is bír Parisban (Avenue de Jena U. i.). A kereskedelmiügyi m. kir. miniszter legutóbb 5436. ein. szám alatt leiratot intézett a nagyobb magyar városok közönségéhez, amelyben utalással az automobil-járművek mind nagyobb térfoglalására s a közutak közforgalmi fontosságának ezzel kapcsolatos emelkedésére, fölhívja a városokat – természetesen nem kötelezőleg, – hogy a szövetkezetbe tagul mint erkölcsi testületek lépjenek be. Ezenkívül elvárja a miniszter, hogy a városok a területükön működő és a közutak építésével, avagy az ehhez szükséges építési anyagok előállításával foglalkozó iparvállalatokat és cégeket felszólítva, erkölcsi súlyukkal odahassanak, hogy ezek közül minél számosabban lépjenek be a szövetkezetbe.

Tengerjogi kongresszus. A nemzeti tengeri jogok egyesítésére törekvő nemzetközi tengerjogi egyesülés (Comité Maritime International) tizedik kongresszusát e hónap 9-én nyitotta meg Parisban a francia külügy, tengerészeti és kereskedelmi miniszterek részvételével. A mostani kongresszusnak két tárgya van. Az egyik a hajótulajdonos felelőssége testiszerűlés és emberi élet pusztulása esetén. A magyar bizottság erre nézve külön javaslatot dolgozott ki, melyet nyomtatásban a tagok elé terjesztettek. Ezt a javaslatot a tárgyalások egyszerűsítése érdekében dr. Dárday a magyar bizottság nevében visszavonta. A kongresszus ezután a felelősség megállapítása dolgában a mai angol jog álláspontjára helyezkedett, amelyek szerint a hajótulajdonos tonnánként 7 font sterlingig személyesen felelős és ezen összeg elégtelensége esetében még felelős az áruk után járó tonnánkénti 3 font sterling netalán fönmaradó összegéig. A másik tárgy a fuvardíj-kérdés volt. E részben annyira elágazók a nézetek, hogy e kérdésben a végleges döntést az 1913-ban Koppenhága-ban tartandó kongresszusra kellett hagyni.

Kamarai élet. A *kassai* kereskedelmi és iparkamara Boiler Károly alelnök elnöklete alatt szeptember 28-án tartotta a nyári szünet után első teljes ülést, mely egyebek közt foglalkozott a varrógépekre vonatkozó megrendelések gyűjtése szabályozásának kérdésével és e téren a jelenlegi állapot föntartása mellett foglalt állást. A napirend során dr. Siposs Aladár titkár jelentést tett a kamara és az Országos Magyar Iparművészeti Társulat rendezte kassai iparművészeti kiállítás rendkívüli erkölcsi sikeréről, amely kielégítő anyagi sikerrel is párosult; a kiállítás sikerének emlékére a teljes ülés kamarai érem alapítását határozta el, amelylyel már ez alkalommal több kiállítót megjutalmazott. A kamara által kezdeményezett Idegenforgalmi Szövetségnek szeptember hó 3-án történt megalkulását a teljes ülés örvendetes tudomásul vette. (V. ö. Ipari Jogvédelem 1911. 8 szám, 14. lap.) – A *temesvári* kamarának lovag Vest Ede elnöklete alatt szeptember hó 29-én tartott teljes ülésén dr. Aczél Rezső levelező tag a betegsegélyző törvény és az ipartörvény revízióját sürgette; a távbeszélő reformjára

vonatkozólag kívánatosnak mondta ki a kamara, hogy a városok egy körzetnek számítsanak és az egy megyével való beszélgetés díjazása átalányrendszer szerint történjék; a varrógépekre vonatkozó megrendelések gyűjtés szabályozásának kérdésénél a kamara ellenzi, hogy a megrendeléseknek a községi előjáró által való látta-mozása szükséges legyen; továbbá erélyesen állást foglalt a Fehértemplom városa által tervbe vett kiviteli kö-zezetvám ellen. A múlt évről szóló évi jelentésnek második része az egyes ipari és kereskedelmi szakmák helyzetének és a kamarai kerület pénz- és hitelviszonyainak ismertetése során panaszosan említi föl, hogy a kamarai kerület különben szépen fejlődő iparának egyik legnagyobb veszedelme az állandóan nagy ki-vándorlás, amely nemcsak új gyárak alapításánál okoz igen nagy nehézségeket, hanem mindinkább zavarólag hat a meglévő gyárak üzemére is. Azonkívül panasz-kodik a jelentés a munkásbiztosítás és betegsegélyezés terén észlelhető túlságos bürokratizmus és az adminisztratív teendők túltengése miatt. – A *pozsonyi* ka-mara Sendlein János elnöklete alatt f. évi szept. 20-án tartott teljes ülésében dr. Wolf Gero titkár előterjesztésére szintén állást foglalt az ellen, hogy a varrógépekre vonatkozólag a magánosoknál is megengedett megrendelések gyűjtés akként korlátoztassék, hogy csak a községi előjáróságok által látta-mozott megrendelések legyenek érvényesek. – A *marosvásárhelyi* kamará-nak szeptember 29-én Tauszik B. Hugó kir. tanácsos elnöklete alatt tartott teljes ülésének napirendjén a kö-vetkező fontosabb ügyek szerepeltek: a székelyföldi iparoktatás fejlesztése, a kissármási földgáznak Maros-vásárhelyre való vezetése, a honvédség 1911. évi ba-kanacs-szükségletéből a székelyföldi kisiparoságnak juttatott részellátása s a székely inasok elhelyezése. – A *kolozsvári* kamarának szeptember 27-én tartott köz-gyűlésén egyebek közt szerepelt a székely háziipar fej-lesztése, amelynek tárgyában elhatározatott a maros-vásárhelyi Székely-társaság felterjesztésének támoga-tása. A varrógépekre vonatkozó megrendelések gyűjté-sének korlátozása tárgyában a kamara hozzájárult Békés vármegye azon javaslatához, hogy a megren-delőjegyek érvényéhez a községi előjáróság látta-mozása megkívántassék. – A *szegedi* kereskedelmi és iparkamara teljes ülésében Szarvady Lajos elnök a kamara küszöbön álló újjáalakulása alkalmából ösz-szefoglaló visszpillantást tett a most letelt öt év ered-ményeire. Kiemelte a kereskedelemügyi minisztérium mindenkor tapasztalt jóakarátát, a tagok állandó ér-deklődését és munkaszerevetét, nemkülönben a tisztikar buzgalmát, mely lehetővé tette, hogy nehéz viszonyok között is eredmények voltak elérhetőek. A teljes ülés a Perjessy László titkár és Szabó Gyula másodtitkár ál-tal referált napirend során a varrógépekre vonatkozó megrendelések gyűjtésének mostani szabályozását fen-tartandónak véleményezte; elhatározta, hogy a kamara a drágaság kérdésének tanulmányozására adatokat gyűjtsön. Kiemelendő még a kamara által saját kebelé-ben létesítendő vasúti és hajózási tarifa-osztály szer-vezésére vonatkozó határozat.

A kereskedelmi és iparkamarák szakkvéleményei.

Reklám-körlevelek kibocsátásával kap-csolatosan, szállodában rendezett időszak el-árusításhoz nem kívánatik meg föltétlenül az ipartörvény 51. §-a szerinti külön iparhatósági engedély.

Az olyan körlevél, amely a közönséget félrevezető az üzlettulajdonos (iparüző) kiléte s az időleges üzlet

minolta tekintetében, az ipartörvény 58. §-ába ütközik. (Bp. 1911. 5/X.)

Egy budapesti lakos a karácsonyi ünnepek alkalmából egy fővárosi szállodában a „W. W.” Produktivgenossenschaft bécsi bej. cég áruiból az e célra a saját nevére váltott iparigazolvány alapján időszaki elárúsítást rendezett s arra a nagyközönség figyelmét meghívó-forma körlevelekben fölhívta. E körlevél azonban a közönséghez nem a panaszlott nevében szólt, hanem a W. W. bécsi cég nevében, amely Budapesten iparjogositvánnyal sem bírt. azonfelül a körlevél nevezett bécsi céget ipari szövetség helyett iparművészeti egyesületként, az időszaki elárúsítást pedig egy művészeti egyesület által rendezett kiállításként szerepeltette. Az I. fokú iparhatóság az időleges üzlet tulajdonosát valótlan és megtévesztő adatok használata miatt az ipt. 58. §-a és a 157. §. d) pontja alapján 200 K pénzbüntetéssel sújtotta; a II. fokú iparhatóság azonban a vázolt cselekményben tömeges és gyors vásárlásra való ingerlést látott, amelyhez az ipartörvény 51. §-a értelmében az iparigazolványon kívül még külön iparhatósági engedély szükséges s ilyenek nem létében a 158. §. d) pontja alapján 200 K pénzbüntetést rótt ki, azonfelül az id. 51. szakasz 2. bekezdése szerint járó 200 K engedély díj megfizetésére és az elárúsításból befolyó vételár 10%-ának utólagos beszo- gáltatására kötelezte a panaszlottat.

A harmadfokú elbírálás során meghallgatott budapesti ker. és iparkamara igen helyesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy az időleges üzlethez s időszaki elárúsításokhoz az ipartörvény 51. §-a szerinti engedély nem föltétlenül kívántatik meg. Hiszen magában véve az, hogy egy üzlet csak rövid ideig folytattatik, még nem jelenti a tömeges és gyors vásárlásra ingerlő módon való árusítást s az sincs kizárva, hogy a közönséges reklám szokott keretei az ideiglenes szállodai helyiségben betartassanak. Ami pedig a reklám-körlevelek kibocsájtását illeti, abban a kamara szintén nem vélte megállapíthatni a tömeges és gyors vásárlásra ingerlést, mert az az üzletvitelnek szelvében használt segédeszköze, amelylyel szolid és állandó üzlettel bíró kereskedők és iparosok is sűrűn élnek. Ezen okoknál fogva a kamara az I. fokú ítéletben foglalt minősítést tette lényegében a magáévá s csupán az ipartörvény 157. §-ának d) pontja alapján 40-től 200 koronáig terjedhetőleg kiróható pénzbüntetést hozott a kereskedelemügyi miniszternek javaslatba.

Feltűnő reklám-felirat a következő szöveggel: „Ma minden pár amerikai cipő..... 14 K. – nem állapítja meg a külön iparhatósági engedélyt igénylő tömeges és gyors vásárlásra ingerlés tényálladékát. (Bp. 1911. 5/X.)

Sertéshizlaló telepengedélye. Konkrét esetből kifolyólag az aradi kereskedelmi és iparkamara az aradi járás főszolgabírájának a következő véleményét adta: „Iparhatósági telepengedély alá csak a *nagyipar* körébe tartozó sertéshizlaló-telepek esnek. A kérdéses sertéshizlaló-telep azonban nem tekinthető ilyennek, mert a csatolt iratok szerint annak tulajdonosai – amellet, hogy sertéseket csak időnkint hizlalnak, akkor t. i., amikor az őrlőmalom melléktermékeinek a mennyisége megengedi, amellet továbbá, hogy a hizlaláshoz szükséges táplálékot nem mástól vesznek – még a hizlalt sertések egy részét is önma- guk fogyasztják. Egyébként is a hizlalt sertések csekély száma miatt sem állapítható meg a nagyipari jelleg. Telepengedélyezési eljárást tehát nem tartunk szükségesnek.” (Arad 736/911.)

Téglaégetéshez vájt üregek létesítéséhez kell-e iparendély? A vetett téglának kiégetés végett vájt üregben való összehordása, a téglavetésnek ez a kezdetleges módja, nem esik az 1884. évi XVII. t.-c. 25. §-ában említett „agyagáru-égető kemencék” vagy „mész-, tégl- és gipsz-égető kemence” fogalma alá és ennél fogva telepengedélyhez nincs kötve. Azonban az ilyképen eszközölt téglavetéshez is, ha az neun saját célra, hanem eladás céljából iparszerűleg törté- nik, iparigazolványt kell váltani. (Arad 668/911.)

Ipari tulajdon.

Rovatvezetők : **dr. Bányász Jenő,**

a budapesti keresk. iparkamara védj egy hivatalának vezetője és **dr. Klug Emil.**

A védjegyekkel üzött visszaélések egy igen érdekes alakjára irányítja a figyelmet egy hamburgi cégnek nemrégiben leleplezett üzelmé. Egy volt kereskedőseged ugyanis bejegyeztette cégét a cégjegyzékbe, előadván, hogy *kivíteli üzlet* szándékozik folytatni. Röviddel azután bejelentett 47 különböző védjegyet, mindegyiket kereken 1000-1000 árura. Az üzletet tényleg nem kezdte meg. A cégbejegyzésnek és védjegy- lajstromozásnak nem is volt más célja, mint hogy az azonos, vagy hasonló védjegyekért később folyamodó- kat felszólalásokkal, törlési perekkel kényszerítse hasz- nálati engedélyek váltására, ami neki számtalan eset- ben sikerült is, míg végre az egyik érdekelt által indí- tott bírósági eljárással felderítetvén a való tényállás, a nem létező cég védjegyei töröltettek. Ez a jelenség ter- mézetesen inkább a nagyipari államokban mutatko- zik. Tanulásképpen azonban hozzáfűzhetjük, hogy a későbbben belajstromozott védjegyek törlése előtt üdvös dolog vizsgálat tárgyává tenni, vajjon a perrel fenye- gető cég tényleg bír-e oly vállalattal, amely a védjegy- törvény szerint védjegyek szerzésére, s az ebből folyó jogok gyakorlására megkívántatik.

Törölt védjegyek. „*La parisienne*”, „*Parisia*” szn vakból alkotott védjegyek az áru előállítás helyére utalnak, minél fogva védjegyjoltalomban nem részesít- hetők (1219-911. K. M.) A „*Kettenkessel*” szövedjegy központi lajstromozását (amelyet a kereskedelemügyi miniszter 484-911. K. M. szám alatt kelt határozatá- val megtagadott), a budapesti kereskedelmi és iparka- mara előterjesztésére elrendelte. (1340-1911. K. M.)

Az eltérő cégmegjelölések a védjegyek szembezőkö hasonlatosságát nem szüntetik meg, mert azok az összbnyomást uraló hasonló elemekkel szem- ben a háttérbe szorulnak s az áru közönséges vevőit, az ábrái elemek képe és a szöveg-elemek elrendezése által előidézett összbnyomás azonossága – az eltérő cégszövegek feltüntetése dacára – könnyen tévedésbe ejthetik.

Az osztrák közmunkaügyi miniszter a „*La merveille*”, „*Utile*”, „*Reform*”, „*Suprême*”, „*Ma- jestic*”, „*Simplex*”, „*Amateur*” és a „*Salon*” szövedje- gyek törlését Ausztria területére nézve elrendelte.

A védjegy jog és a névhez való jog kolli- ziójának érdekes esetében hozott ítéletet a német bi- rodalmi törvényszék második büntető osztálya. Meg- állapítja ítéletében, hogy más az a kereskedelmi nevet árukon alkalmazni és más az árukon a névből és más megjelölésekből álló védjegyet feltüntetni. A névnek iparcikkeken való feltüntetése minden körülmények kö- zött jogos, védjegyet azonban csak olyképpen lehet

használni, hogy az korábbi védjegyjogokat ne sértsen. Panaszlott nevét feltüntetheti áruin, de nem olyan összetételben, amely kizárólag a panaszos védjegyének utánzásából áll. (Panaszos „Milz-Brause” védjegye alapján a bírodalmi törvényszék a családi vezetéknevét („Milz”-Brause) alkalmazó panaszlottal szemben a védjegybitorlás tényálladékát megállapította).

Érdekes szigorlati kérdés. A cég és védjegy viszonya. Egy tételes szigorlat alkalmával Schwarz Gusztáv egyetemi tanár a következő kérdést adta fel a jelöltnek: „Megengedhető-e, hogy a termelési piacon széltében ismert árujegyek egy idegen cégbe toldatképpen felvéssenek?” Konkrét példát mond. „Purgo gyógyszerési vállalat S. és társa” a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél bejegyeztetett. Kérheti-e sikerrel a „Purgo”-védjegy tulajdonosa ennek a bejegyzett cégnek a törlését? A jelölt a felvetett kérdésre „igen”-nel felelt. A „Purgo gyógyszerési vállalat S. és társa” cég, amelynek szövege tulajdonképpen a vállalat tárgyából van merítve és grammatikai értelme szerint azt jelenti, hogy a vállalat oly gyógyszereket (hashajtó-tablettákat) hoz forgalomba, amelyek a köztudatban „Purgo” név alatt ismeretesek. Vita tárgyát egyáltalában nem képezheti, hogy a „Purgo” megjelölés alatt a szakkörökben nem az idézett cég gyártmánya ismeretes (de továbbá nevezett cég a Bayer-cég védjegyjogának megsértése, védjegybitorlás elkerülése nélkül forgalomba sem hozhat hashajtó-tablettákat „Purgo” név alatt), minélfogva kétségtelen, hogy amennyiben az idézett cég a Bayer-céggel való összeköttetését igazolni képtelen, az általa forgalomba hozott „Purgo-tabletták” nem lehetnek valódiak („Bauer”-félék), s így a cégszöveg a *cégvalódiság* követelményeinek nem felel meg. A jelölt fejtegetései – amelylyel magunk is egyetértünk – a professzor úr akceptálta.

Gyógyszerészeti készítmények hamisítása.

R. W. római droguista a Capsules Pink és Santal-Midy elnevezések alatt ismeretes gyógyszerkülönlegességekből mintegy 120-140 üveg hamisítványt hozott forgalomba és a hamisítványokat az eredeti gyártmány védjegyeivel látta el. Az államügyész indítványára bünyügyi eljárás indított a római droguista ellen és pedig nem védjegybitorlás miatt, hanem a büntető törvénykönyv 297. §-a alapján, mely a gyógyszerészeti készítmények hamisításáról rendelkezik. A római törvényszék a vádlottat; *2 hónapi elzárásra és 100 líra pénz-büntetésre ítélte.* A cselekmény – úgymond az ítélet –, a csalással rokon mozzanatot is tüntet fel, s a vevőközönség megkárosítása a védjegyjoggal való visszaélés útján vitetett véghez. – Igaz ugyan, hogy a fenti elnevezések nem hivatalosan megállapított gyógyszerelnevezések, azonban úgy a laikus közönség, mint az orvosi körök az ily gyógyszerkülönlegességeket *gyógyszerek* tekintik s így az ítélet vádlott cselekményét, helyesen, *gyógyszerhamisításnak* minősíti. Az ily utánzatok továbbá rendszerint gyogyerővel egyáltalában nem bírnak s így a vevőket, úgyszintén a védjegy tulajdonosát nemcsak, hogy anyagilag megkárosítják, hanem az orvosi körök félrevezetésére (erősebb gyógyszerek rendelése) s ezzel a szenvedő emberiség egészségi állapotára is súlyos kihatással van. A gyógyszerkülönlegességek hamisításánál a büntető törvény legszigorúbb alkalmazását is indokoltnak kell tartanunk.

Személyi hír. Örömmel vesszük tudomásul, hogy a szabadalmi ügyvivői kar egyik jeles tagját, Török László gépészmérnököt a jogtudományok doktorává avatták. Török László irodalmi működése a

szellemi javak jogi oltalma terén működő tényezők előtt nem ismeretlen. A szerkesztésében megjelenő „Technika” és „Szabadalmi Szemle” úgy a jogász, mint a technikus körök olvasott lapja. Ambíciójáról és nagy tehetségéről tesz egyébként tanúságot magában véve az a tény is, hogy irodai elfoglaltsága, irodalmi tevékenysége mellett rövid időn belül a jogtudományi szigorlatait sikerrel kiállotta. Azon kevés egyének közé sorolhatjuk, akik a technikai és jogtudományok terén egyaránt megállják a helyüket. (B.)

Védjegymutatók. Mint értesülünk, a m. kir. szabadalmi hivatal védjegy osztálya védjegyjogi gyakorlatunkban súlyosan érezhető hiányt (amelyre már mi is több ízben rámutattunk) kíván a *védjegyekből kiemelkedő oltalomképes szavaknak betűsoros mutatókba* való foglalása által orvosolni. Örömmel vesszük a hírt, bár azt a sok kellemetlenséget és hiábavaló költséget, amelyet a belajstromozott védjegyek pontos kimutatásának hiánya okoz, a központi hivatal több hónapos késedelmére való tekintettel nem szánhatja. Mindenesetre haladást jelent.

A szellemi tulajdon védelme. Mindazon európai államokra, amelyeknek Amerikával szerzői jogi szerződésük van, nagy jelentőséggel bír az a plagiumper, amelyben az amerikai legfelsőbb bíróság egy vitás képre vonatkozólag a német társaság kiadói jogát Amerikára nézve is megállapítja. Egy kép utánnyomásáról volt szó, melynek kiadói joga a német társaságot illeti, s amely képet egy amerikai társaság plakát gyanánt sokszorosított. Érdekes megjegyezni, hogy a bíróság a panaszlott társaságot 10.000 dollár pénzbüntetésre s ennek 6 % kamataira ítélte. A perköltségek, amelyeknek csak egy kis része térül meg panaszosnak, 38.000 dollárt tesznek ki.

Közgazdaság.

Az osztrák karteltörvény. Az osztrák képviselőház közgazdasági bizottságának október 6-iki ülésében, – mint a H. I. írja – az osztrák kereskedelmi minisztérium nevében Brosche osztályfőnök előadta, hogy az osztrák kereskedelmi kormány az ipari kartelek viszonyainak szabályozását miképpen tervezi. Miután a képviselőházban már évek óta ismételtlen hívták fel a kormány figyelmét az ipari kartelek működésére és a kormányt több határozat is utasította ennek a működésnek törvényes rendezésére – a kormány elő is terjesztett egy törvényjavaslatot a kartelekről, de ezt a javaslatot a parlament nem intézte eh. Egy másik javaslat, mely a rayonírozásról szólt, szintén elintézetlen maradt. Most a kormány egy alaposabb törvénytervezetet dolgozott ki, de ezt nem szándékozik a parlament elé terjeszteni, mert a kérdést nem látja még eléggé megérettnek a törvényhozási megoldásra. Ez annyira igaz, hogy eddig még egy európai állam sem kísérletté meg a kartelek viszonyainak törvényhozási rendezését. A porosz kormány néhány évvel ezelőtt nagyarányú ankéteket rendezett, igen sok anyagot gyűjtött, de annyira mégsem jutott, hogy a kartelekről akár csak törvényjavaslatot dolgozott volna ki. Az osztrák kormány ehhez képest úgy vélekedik, hogy a kartelek ügyében csak úgy foglalhat állást, ha újabb anyagot gyűjt és meghallgatja az érdekelt gazdasági köröket és érdekeltet. Evégből ankétét fog rendezni, amelyre meghívja az Ausztriában fennálló ipari karteleteket, a nem kartelált gyáripariak képviselőit, akik a kartelek eljárását magukra

nézve sérelmesnek találják és a fogyasztók érdekképviseleteit. Az ankét elé kérdőpontokat fognak terjeszteni, melyeket az Ipartanács a f. hó 25-én tartandó ülésében fog megállapítani. Az Ipartanács után a munkásügyi tanácsot és a kézműipari tanácsot fogja a kormány felszólítani véleményadásra. A kormány képviselőjének ezen előadása után a közgazdasági bizottság több tagja szólalt fel és jelezte, hogy a parlamentben különféle javaslatokat fog előterjeszteni a kartelektről. Az Ipartanács már ismételten fejezte ki azt a véleményét, hogy a kormány által kidolgozott törvénytervezetet az egybehívdó ankét eredményeihez képest alaposan revidálni kell majd. Ha a reform arra szorítkoznék, hogy a karteleket szervezeti szabályaik, szerződéseik és határozataik közzétételére kötelezi, akkor a tervezet hamarosan nyerhetne elintézését. De a parlamenti körök ezzel nem elégszenek meg, hanem a kartelek káros működését lehetetlenné akarják tenni. Ez azonban nagy nehézségekbe ütközik. A német birodalmi gyűlésen pl. ismételten követelték a kartelek és kötelek megrendszabályozását, de a kormány kénytelen volt arra utalni, hogy ez a megrendszabályozás *a német ipart a külföldi versennyel szemben hátrányos helyzetbe juttatná.* Az osztrák karteltörvényben tehát a nemzetközi verseny követelményeit is figyelembe kell majd venni. Ilyen értelemben nyilatkoztak a parlamentben f. hó 10-én *Gautsch* báró miniszterelnök és a kereskedelmi miniszter is.

Osztrák törvényjavaslat az építési hitel biztosításáról. Az osztrák igazságügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett a Reichsrat elé, az építési hitel biztosítása (építési jelzálog) tárgyában. A javaslat lényege az, hogy az építési engedély a telekkönyvben előjegyeztetik s ez alapon az illető építőiparosok és építési hitelt nyújtók követeléseikre nézve törvényes zálogjogot nyernek, mely – amennyiben a vételár a telekkönyvileg biztosított követelések teljes összegét nem fedezi – más, korábban keletkezett követelésekkel szemben nekik a követelések sorozásával elsőbbséget biztosít. Az építőmunka befejezte után az építőiparosok követeléseit bírói felszámolás útján állapítatnak meg, miáltal a hosszas és költséges perek elmellőzhetnek. Az egész eljárás a telekkönyvi hatóság, végrehajtás esetén a végrehajtó bíróság, mint építési bíróság előtt folyik le, mi mellett az eljáró egyes bírót négy szakértő ülnök támogatja. A követelések telekkönyvi előjegyzése elmarad, ha az ingatlan tulajdonosa az előre látható építési költségek negyed részét biztosítékul letéteményezi, amely biztosítékot a bíróság az építkezés befejezte után az illető építőiparosok közt még fennálló követelések arányában szétoszt. A törvény hatálya csak azon helyekre terjed ki, melyek rendeleti utón megjelöltetnek, vagyis ahol az építkezések terén egészségtelen viszonyok uralkodnak, melyek megszűnte után a törvény szintén rendeleti utón hatályon kívül helyezhető. A törvény továbbá csak oly új építkezésekre terjed ki, melyek lakásokra és üzleti célokra szolgálnak s az építőiparosok követelésein kívül csak azon építési hiteleket védi, melyek az építési pénztárnál előzetesen bejelentettek s az építkezés céljára fordítottak. Az építési pénztárt az illető község állítja fel, ebbe folynak be a fentebb említett biztosítékok is.

A Kaszab és Breuer cég Kaszab-féle csavargyár cég alatt részvénytársasággá alakult át, 1½ millió korona alaptőkével. Az igazgatóság tagjai: Dr. Kohner Adolf, Stromszky Sándor és dr. Schreyer Jakab udv. tanácsosok, Rechnitz Béla és dr. Siklósi József. A felügyelő-bizottság: Dr. Krejcsi Rezső, Biró Ármin, Szántó Menyhért, Herczeg Marcell. Elnökigazgató Ka-

szab Aladár lett, akinek nagy közgazdasági érdemei vannak a magyar csavargyártás fellendítése körül.

A Weiss Manfréd cég a napokban helyezte üzembe Csepelen nagyarányú új öntődjét, mely mindennemű kereskedelmi-, gép- stb. öntvény előállításával foglalkozik. A cég nemsokára új acélöntődjét is fog felállítani.

A cukorkartell. A Magyar Cukorgyárosok Országos Egyesülete báró *Hatvány-Deutsch* Sándor elnöklésével szeptember 28-án teljes ülést tartott, amelyen valamennyi magyar cukorgyár képviselve volt. Az ülés eredménye az, hogy sikerült a fogyasztási cukor belföldi eladására vonatkozó és szeptember hó 30-án lejáró egyezményt újból egy év tartamára, vagyis 1912 szeptember 30-ig megújítani. Eredetileg az volt a szándék, hogy az eladási egyezményt, az Ausztriában elfogadott megállapodásoknak megfelelően, 1917 szept. 30-ig fogják meghosszabbítani, de cukorgyárosainknak le kellett mondani erről a szándékukról, mert a magyar cukorgyáraknak egész sora új követelésekkel állott elő, amelyek kivihetetleneknek mutatkoztak. Az egy esztendőre szóló meghosszabbítás ennek következtében provizóriumot jelent *én* a még ennek az évnek a vége előtt az eddigi és az új gyárak között kezdődő tárgyalásoknak eredménye lesz. Elhatározó abban a tekintetben, hogy a belföldi eladásra vonatkozó egyezményeket az Ausztriában létesített megállapodásokkal összhangzásba lehet-e hozni.

Budapest, VII., Király-utca 57.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.